

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

« Η Φορολογία στην Ελλάδα από την κρίση και μετά »

Καλογερέση Χριστίνα

Επιβλέπων Καθηγητής: Αγγελόπουλος Ελευθέριος

Διατριβή υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η παρούσα διατριβή αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Καλαμάτα, Απρίλιος 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

**Αγγελόπουλος Ελευθέριος
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών**

**Γιακουμάτος Στέφανος
Καθηγητής
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου**

**Αγοράκη Μαρία-Ελένη
Επίκουρος Καθηγήτρια
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου**

Η Καλογερέση Χριστίνα

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

- 2)** Αποδέχομαι ότι το Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, θα πρέπει να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε όλους συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση αυτής. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή κ Αγγελόπουλο για την επιλογή του θέματος, την υποστήριξη και βοήθεια σ' όλα τα στάδια εκπόνησης της εργασίας, καθώς επίσης και τους διδάσκοντες καθηγητές για τις γνώσεις και τα εφόδια που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Ακόμη, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την υποστήριξη και σ' αυτό το στάδιο των σπουδών μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη στα Ελληνικά.....	V
Περίληψη στα Αγγλικά.....	VI
Κατάλογος Γραφημάτων.....	VII
Κατάλογος Πινάκων.....	VIII
Συντομογραφίες.....	IX
Κεφάλαιο 1.....	1
Κεφάλαιο 2.....	7
Κεφάλαιο 3.....	14
Κεφάλαιο 4.....	19
Κεφάλαιο 5.....	25
Κεφάλαιο 6.....	30
Συμπεράσματα.....	36
Βιβλιογραφία.....	38

Περίληψη στα Ελληνικά

Σκοπός της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας είναι να μελετήσει την φορολογία στην Ελλάδα από την περίοδο της κρίσης και μετέπειτα. Ειδικότερα, η εργασία επικεντρώνεται στην έννοια του φορολογικού συστήματος, ενώ στη συνέχεια εξετάζει αναλυτικά την φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων. Στα πλαίσια μελέτης της φορολογίας φυσικών και νομικών προσώπων δίνεται έμφαση στις αλλαγές που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των ετών της κρίσης, καθώς επίσης και στην αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζονται και ορισμένες καλές πρακτικές αναμόρφωσης των φορολογικών συστημάτων. Επιπρόσθετα, διερευνάται η έννοια της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής, ενώ έμφαση δίνεται στην φοροδιαφυγή στην Ελλάδα όπου παρουσιάζονται και ποσοτικά στοιχεία. Τέλος, εξετάζεται ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η φορολογία στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, παρουσιάζοντας κυρίως πρόσφατες παρεμβάσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας μέσω των ευνοϊκών φορολογικών συνθηκών.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην παρούσα Διπλωματική Εργασία, αφορά την εκτενή βιβλιογραφική αναζήτηση σε βάσεις επιστημονικών δεδομένων όπως είναι το Google Scholar, όπου μελετήθηκαν επιστημονικά άρθρα που αφορούν τη φορολογία, ενώ ακόμη χρησιμοποιήθηκαν και αντίστοιχα επιστημονικά συγγράμματα. Επιπρόσθετα, έγινε χρήση μελετών που αφορούν ζητήματα φορολογίας, φοροδιαφυγής κτλ, δίνοντας έμφαση στην περίπτωση της Ελλάδος. Τέλος, αξιοποιήθηκαν και εκτενείς πληροφορίες από το διαδίκτυο, έτσι ώστε η όλη προσέγγιση του ζητήματος να είναι όσο το δυνατόν πιο επικαιροποιημένη.

Λέξεις Κλειδιά: *Φορολογία, Οικονομική Κρίση, Αποτελεσματικότητα, Φοροδιαφυγή, Επιχειρηματικότητα, Κίνητρα.*

Abstract ή Περίληψη στα Αγγλικά

The aim of this thesis is to study taxation in Greece since the crisis period and afterwards. Specifically, the thesis focuses on the concept of the tax system, and then examines in detail the taxation of individuals and legal entities. In the context of studying the taxation of individuals and legal entities, emphasis is placed on the changes that took place during the years of the crisis, as well as on the effectiveness of the tax system, while at the same time some good practices of tax system reform are presented. In addition, the concept of tax evasion and tax avoidance is explored, while emphasis is placed on tax evasion in Greece, where quantitative data are presented. Finally, the role that taxation can play in enhancing entrepreneurship is examined, presenting mainly recent interventions to enhance entrepreneurship through favorable tax conditions.

As for the methodology used in this Thesis, it involves an extensive literature search in scientific databases such as Google Scholar, where scientific articles related to taxation were studied, and even corresponding scientific writings were used. In addition, studies concerning taxation issues, tax evasion, etc. were used, with emphasis on the case of Greece. Finally, extensive information from the internet was also used, so that the whole approach to the issue is as up-to-date as possible.

Keywords: *Keywords: Taxation, Economic Crisis, Efficiency, Tax evasion, Entrepreneurship, Incentives.*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

<u>Διάγραμμα 1: Εξέλιξη συντελεστών φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων</u>	16
<u>Διάγραμμα 2: Κατώτερη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό % επί του ΑΕΠ</u>	28
<u>Διάγραμμα 3: Ανώτερη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό % επί του ΑΕΠ</u>	29

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016	8
---	---

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΛ/ΛΑΚ	Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η έννοια του φορολογικού συστήματος

1.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει την έννοια του φορολογικού συστήματος, το οποίο αποτελεί και την βάση για την επιβολή των φόρων. Ειδικότερα, προσδιορίζεται εννοιολογικά ο φόρος, ενώ γίνεται αναφορά στον σκοπό που καλείται να επιτελέσει η φορολογία. Εν συνεχεία, εξετάζονται τα χαρακτηριστικά και οι αρχές των φόρων, ενώ γίνεται διάκριση των φόρων, στις πλέον συνήθεις μορφές αυτών.

1.2 Εννοιολογική προσέγγιση του φόρου

Λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό που φαίνεται να έχει επικρατήσει σε διεθνές επίπεδο, ο φόρος μπορεί να προσδιοριστεί ως μια αναγκαστική εισφορά, η οποία και καταβάλλεται από τον πολίτη, χωρίς να υπάρχει κάποια ειδική αντιπαροχή, με την παροχή αυτή να εισπράττεται από το κράτος, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις δημόσιες δαπάνες (Αναστασόπουλος & Φορτσάκης,2003). Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι φόροι οι οποίοι αποδίδονται στο κράτος δύναται να εξυπηρετούν και άλλους σκοπούς, πέρα από τους ταμειακούς σκοπούς. Το ποσό το οποίο καταβάλλει ο κάθε πολίτης σχετίζεται άμεσα με την φορολογική του βάση, όπως επίσης και με τον φορολογικό συντελεστή που έχει επιβληθεί για αυτόν. Ουσιαστικά, ως φορολογική βάση θεωρείται το εισόδημα ή και η περιουσία που διαθέτει ο εργαζόμενος, ενώ ο φορολογικός συντελεστής προσδιορίζεται ως το ποσό του φόρου το οποίο αντιστοιχεί στην κάθε μονάδα της φορολογικής βάσης και εκφράζεται ως ποσοστό (Φορτσάκης & Σαββαΐδου,2013).

1.3 Φορολογικό σύστημα

Για κάθε κράτος, τα δημόσια έσοδα θεωρούνται αναγκαία και επομένως είναι αναγκαία η λειτουργία του φορολογικού συστήματος, προκειμένου να μπορεί το κράτος να καλύψει τις ανάγκες του, τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο, επιδιώκοντας να εξυπηρετηθούν οι πολίτες με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (Τάτσος,2001). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το κράτος επιδιώκει να ενισχύσει την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών του, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομίας τους, όπως επίσης και στην αναδιανομή του παραγόμενου πλούτου. Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος, όπου αποσκοπείται η λειτουργία αυτού με τρόπο

επιτυχή και αποδοτικό για το σύνολο της οικονομίας. Ο τρόπος που οργανώνεται και εν συνεχεία λειτουργεί ένα φορολογικό σύστημα συνδέεται άμεσα με το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, ενώ αναμφίβολα, ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, τα φορολογικά συστήματα δέχονται επιρροή από φορολογικά συστήματα άλλων χωρών (Σαββαΐδου,2016).

1.4 Σκοπός της φορολογίας

Μέσω των φορολογικών συστημάτων, οι διάφορες χώρες, αποσκοπούν στην προσέλκυση κεφαλαίων, ενώ η επιδίωξη αυτή δεν περιορίζεται μόνο σε επίπεδα κράτους, αλλά φθάνει και σε επίπεδο μεγαλύτερων οντοτήτων, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το φορολογικό σύστημα περιλαμβάνει παραμέτρους που προσδιορίζουν τη φορολογική βάση, τους φορολογικούς συντελεστές, την σύνθεση και την κατανομή των άμεσων και έμμεσων φόρων, όπως επίσης και τα φορολογικά κίνητρα, τα οποία θα πρέπει να υπάρχουν στο φορολογικό σύστημα, έτσι ώστε αυτό να μπορέσει να καταστεί ελκυστικό. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται από ένα φορολογικό σύστημα στις κατάλληλες ρυθμίσεις, έτσι ώστε να μπορεί να υπάρξει αντιμετώπιση του προβλήματος της φοροδιαφυγής-φοροαποφυγής, λαμβάνοντας υπόψη την νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Θα πρέπει το φορολογικό σύστημα να προσδιορίζει με σαφήνεια τον τρόπο επίλυσης του προβλήματος της φοροδιαφυγής, λαμβάνοντας υπόψη και την διεθνή διάσταση αυτού (Φορτσάκης & Σαββαΐδου,2013).

Μέσω της καταβολής των φόρων, οι πολίτες μιας χώρας, επιδιώκουν να συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σκοπών δημοσίου χαρακτήρα, καλύπτοντας τόσο τις ταμειακές ανάγκες, όσο και τις ανάγκες που αφορούν άλλους τομείς. Οι σκοποί αυτοί μπορεί να είναι κοινωνικοί, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το κράτος επιδιώκει να κατανείμει τους παραγωγικούς συντελεστές, όπως επίσης και να υπάρξει βέλτιστη διανομή του εθνικού εισοδήματος μεταξύ των πολιτών, ενώ για να μπορέσει να γίνει η κατανομή αυτή, θα πρέπει να στηρίζεται στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης. Σχετικά με τους οικονομικούς σκοπούς, θα πρέπει να αναφερθεί ότι εκπληρώνονται κυρίως όταν η χώρα βρίσκεται σε καθεστώς οικονομικής κρίσης, έτσι ώστε να μπορέσει η οικονομία της χώρας να ισορροπήσει. Ακόμη, η φορολογική πολιτική επηρεάζει την απασχόληση, καθώς και γενικότερα την οικονομική ανάπτυξη που καταφέρνει να πετύχει η χώρα (Φινοκαλιώτης,2014). Ορισμένες φορές, το κράτος επιβάλλει φόρους ειδικού σκοπού και συνήθως έχουν πρόσκαιρο χαρακτήρα εφαρμογής. Τυπικά παραδείγματα φόρων ειδικού σκοπού είναι ο φόρος που επιβάλλεται στον καπνό, επιδιώκοντας να υπάρξει

αποτροπή του πληθυσμού να καπνίζει, έτσι ώστε να βελτιωθεί η δημόσια υγεία, αλλά και ο φόρος που επιβάλλεται για τις επιχειρήσεις και οργανισμούς που ρυπαίνουν το περιβάλλον, επιδιώκοντας να υπάρξει προστασία αυτού, καθώς και ευρύτερα βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών (Φορτσάκης & Σαββαΐδου,2013).

1.5 Χαρακτηριστικά και αρχές των φόρων

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των φόρων, θα πρέπει να αναφερθεί ότι έχουν οριστικό και άμεσο χαρακτήρα, ενώ το περιεχόμενο του φόρου προσδιορίζεται μονομερώς από την πολιτεία. Μέσω του μηχανισμού του φόρου, γίνεται υποχρεωτική μεταβίβαση των πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι φορολογικές υποχρεώσεις προσδιορίζονται από το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο όπου προβλέπεται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του φόρου και το γεγονός ότι η καταβολή αυτού μπορεί να γίνει ακόμη και με εξαναγκασμό των πολιτών. Επιπλέον, χαρακτηριστικό του φόρου αποτελεί η μονομέρεια της παροχής του φόρου, καθώς ο δημόσιος τομέας δημιουργεί την υποχρέωση εισφοράς από τους ιδιώτες προς τον δημόσιο τομέα, χωρίς όμως να προβλέπεται η παροχή κάποιου ειδικού ανταλλάγματος από την πλευρά του δημοσίου προς αυτούς. Μάλιστα, το χαρακτηριστικό αυτό αποτελεί και το στοιχείο διαφοροποίησης του φόρου από το ανταποδοτικό τέλος.

Λαμβάνοντας υπόψη το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, τα χαρακτηριστικά των φόρων είναι τα ακόλουθα (Φινοκαλιώτης,2014):

- Η αρχή της νομιμότητας του φόρου: Όπως προσδιορίζεται αναλυτικά στο άρθρο 78, παράγραφος 1 του Συντάγματος, κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί και να εισπραχθεί χωρίς να υπάρχει κάποιος σχετικός τυπικός νόμος, ο οποίος και θα προσδιορίζει το υποκείμενο της φορολογίας, το εισόδημα στο οποίο θα επιβληθεί, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες, τις συναλλαγές, είτε τις κατηγορίες, στις οποίες αναφέρεται ο φόρος.
- Η αρχή της ετήσιας συγκατάθεσης της Βουλής, που αφορά την βεβαίωση και την είσπραξη των φόρων: Σύμφωνα με την αρχή αυτή, προσδιορίζεται στο άρθρο 79 του Συντάγματος, ότι όλα τα έσοδα που θα έχει το κράτος από τους φόρους, θα πρέπει να αναγράφονται στον προϋπολογισμό της Βουλής, ο οποίος ψηφίζεται εν συνεχεία από την ολομέλεια της Βουλής, κατά την ετήσια τακτική σύνοδο που γίνεται για την επόμενη χρονιά.

- Η αρχή της βεβαιότητας του φόρου: Η εν λόγω αρχή προσδιορίζεται στο άρθρο 78 του Συντάγματος και επιβάλλει τον καθορισμό του φόρου εκ των προτέρων, με τρόπο που να θεωρείται σαφής. Εξαιτίας της μη ανάθεσης στις διοικητικές αρχές του συγκεκριμένου ρόλου, ο νομοθέτης εγγυάται την ασφάλεια δικαίου στο φορολογικό πεδίο.
- Η αρχή της ισότητας του φόρου: Για την αρχή αυτή γίνεται λόγος στο άρθρο 4 του Συντάγματος και ειδικότερα στις παραγράφους 1 και 5 του συγκεκριμένου άρθρου. Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή αυτή, οι πολίτες θεωρούνται ίσοι απέναντι στον νόμο, ενώ αναφορικά με τη συνεισφορά τους στα δημόσια έσοδα, μπορεί να προσδιοριστεί με βάση την φοροδοτική ικανότητα που κατέχουν, η οποία ουσιαστικά σχετίζεται με τις οικονομικές τους δυνατότητες.
- Η αρχή της καθολικότητας του φόρου, για την οποία γίνεται λόγος στα άρθρα 4 και 5 του Συντάγματος, με την αρχή αυτή να σχετίζεται άμεσα με την αρχή της ισότητας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η συμμετοχή των πολιτικών στα δημόσια βάρη, θα πρέπει να γίνεται χωρίς κάποια διάκριση, η οποία θα μπορούσε να αφορά το πρόσωπο, το φύλο, την φυλή, την τάξη, ή και το χρώμα.
- Η αρχή της μη αναδρομικής ισχύς των φορολογικών ρυθμίσεων, κάτι που προβλέπεται στο άρθρο 82 του Συντάγματος. Σύμφωνα μ' αυτό απαγορεύεται η επιβολή φόρου με νόμο που έχει αναδρομική ισχύ, εξαιρώντας την επιβολή φόρου, η οποία και αφορά το προηγούμενο οικονομικό έτος.
- Οι αρχές που πηγάζουν από τις διατάξεις των ατομικών δικαιωμάτων, όπως αυτές αναφέρονται στο Σύνταγμα: Υποχρέωση της φορολογικής εξουσίας είναι να σέβεται και να προστατεύει την ατομική ιδιοκτησία του ατόμου, καθώς επίσης και την προσωπική και επαγγελματική ελευθερία, ενώ παράλληλα, θα πρέπει η φορολογική εξουσία να δείχνει ευνοϊκότερη αντιμετώπιση στην οικογένεια, στην ελευθερία τύπου, αλλά και στην παιδεία (Φινοκαλιώτης,2014).

1.6 Διάκριση των φόρων

Οι φόροι παρουσιάζουν μεγάλο εύρος, καθώς επίσης και διαφορετικά επίπεδα πολυπλοκότητας, ενώ γίνεται ταξινόμηση αυτών σε διαφορετικές κατηγορίες, λαμβάνοντας υπόψη ιδιαίτερους κανόνες που αφορούν φορολογικές τεχνικές, είτε εξαιτίας της δημοσιονομικής παρουσίασης και παρακολούθησης των φόρων, ως δημοσίων εσόδων. Μια

πρώτη διάκριση που μπορεί να γίνει στους φόρους είναι αυτή μεταξύ άμεσων και έμμεσων. Οι πιο σημαντικοί άμεσοι φόροι είναι οι ακόλουθοι:

- Οι φόροι που επιβάλλονται στο εισόδημα φυσικών προσώπων: Οι φόροι αυτοί επιβάλλονται στην μισθωτή εργασία, καθώς επίσης και στις συντάξεις, ενώ στην ίδια κατηγορία εντάσσονται οι φόροι που προέρχονται από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, από το εισόδημα κεφαλαίου, στο οποίο μπορεί να περιλαμβάνονται για παράδειγμα τα έσοδα των τόκων, όπως επίσης και τα μερίσματα. Στη συγκεκριμένη κατηγορία μπορεί να ενταχθεί και ο φόρος που προκύπτει από το εισόδημα υπεραξίας μεταβίβασης κεφαλαίου, όπως προκύπτει για παράδειγμα από την μεταβίβαση τίτλων.
- Οι φόροι που επιβάλλονται στα νομικά πρόσωπα: Η κατηγορία των φόρων που επιβάλλονται στα νομικά πρόσωπα αφορούν την φορολογία νομικών προσώπων με κερδοσκοπικό χαρακτήρα, καθώς επίσης και την φορολογία νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Περαιτέρω, άλλοι φόροι που απαντώνται συχνά σε διάφορα φορολογικά συστήματα, όπως και στο ελληνικό είναι οι φόροι που επιβάλλονται στα πλοία, ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), ο ειδικός φόρος που επιβάλλεται στα ακίνητα, ο φόρος που επιβάλλεται στις κληρονομίες, η φορολογία των δωρεών και των γονικών παροχών, καθώς επίσης και η φορολογία που επιβάλλεται στα κέρδη και στα ίδια τα τυχερά παιχνίδια. Ακόμη, άλλοι συχνοί φόροι είναι ο φόρος μεταβίβασης των ακινήτων, αλλά και ο φόρος πολυτελείας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι άμεσοι φόροι, εξαιτίας του προοδευτικού χαρακτήρα που έχουν θεωρείται ότι είναι πιο δίκαιοι, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι πολίτες που διαθέτουν υψηλότερα εισοδήματα επιβαρύνονται περισσότερο, ενώ από την άλλη, όσοι κατέχουν χαμηλότερο εισόδημα, καταβάλλουν μικρότερα επίπεδα φορολογίας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω των άμεσων φόρων επιτυγχάνεται αναδιανομή του εισοδήματος, ενώ ιδιαίτερα ωφέλιμο για το κράτος είναι το γεγονός ότι χαρακτηρίζονται από σταθερότητα στην απόδοσή τους. Όπως θα αναλυθεί εκτενέστερα και στη συνέχεια, η αύξηση των άμεσων φόρων, επιδρά στις επενδύσεις που πραγματοποιούνται στην οικονομία, καθώς αυτές περιορίζονται, ενώ συνάμα αυξάνονται παραβατικές συμπεριφορές που αφορούν τη φοροδιαφυγή (Φινοκαλιώτης,2014).

Αναφορικά με τους έμμεσους φόρους, οι σημαντικότεροι είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), ο φόρος που αφορά τη συγκέντρωση κεφαλαίων, το τέλος χαρτοσήμου, ο

φόρος ασφαλίστρων, οι ειδικοί φόροι που επιβάλλονται επί της κατανάλωσης, καθώς επίσης και τα τέλη κυκλοφορίας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η επιβολή των έμμεσων φόρων παρουσιάζει ορισμένα θετικά στοιχεία, όπως το γεγονός ότι μπορεί να επιβληθούν και σε μη μόνιμους πολίτες μιας χώρας, όπως είναι οι τουρίστες και έτσι μπορούν να εισπραχθούν σημαντικά μεγαλύτερα ποσά, σε σχέση με το αν οι φόροι αυτοί επιβάλλονταν μόνο στους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας. Ωστόσο, παρουσιάζουν και ορισμένα αρνητικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα ότι μέσω αυτών ευνοούνται οι ανώτερες εισοδηματικές τάξεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι φορολογικοί συντελεστές είναι σταθεροί και δεν σχετίζονται με την αγοραστική δύναμη που διαθέτουν οι καταναλωτές (Φορτσάκης & Σαββαΐδου, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει τα όσα προβλέπονταν στον Ν. 4387/2016 και αφορούν την φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, καθώς επίσης και τις αλλαγές που προέκυψαν από την εφαρμογή του φορολογικού πλαισίου Ν. 4646/2019 που εστίαζε στην φορολογική μεταρρύθμιση με αναπτυξιακή διάσταση, όπως επίσης και ορισμένες αλλαγές που προέκυψαν κατόπιν ψήφησης του Ν. 4712/2020, εν μέσω της υγειονομικής κρίσης.

2.2 Φορολογία φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων ρυθμίζεται από τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) (Ν. 2238/1994), όπως αυτός ισχύει έπειτα από πλήθος τροποποιήσεων και διευκρινιστικών εγκυκλίων που έχουν εκδοθεί από την έναρξη εφαρμογής του έως και σήμερα. Με την έννοια της φορολογικής βάσης προσδιορίζεται το καθαρό εισόδημα το οποίο αποκτούν οι φορολογικοί κάτοικοι της χώρας, είτε στην ημεδαπή, είτε στην αλλοδαπή, ενώ στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται και το καθαρό εισόδημα το οποίο αποκτάται στην Ελλάδα από τους φορολογούμενους, οι οποίοι και δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι της χώρας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η φορολογούμενη μονάδα είναι το άτομο, ενώ σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, μπορούν να διακριθούν τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες εισοδήματος που είναι οι εξής:

- Εισόδημα που προέρχονται από μισθωτή εργασία και συντάξεις
- Εισόδημα προερχόμενο από επιχειρηματική δραστηριότητα
- Εισόδημα που προέρχεται από κεφάλαιο
- Εισόδημα που προκύπτει από την υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου

Ειδικότερα, όσον αφορά την φορολογική βάση, οι φορολογικοί κάτοικοι σχετίζονται με το παγκόσμιο καθαρό εισόδημα, το οποίο υπόκειται σε προστασία από διπλή φορολόγηση, ενώ με τους μη φορολογικούς κατοίκους συνδέεται το καθαρό εισόδημα το οποίο αποκτήθηκε στην Ελλάδα.

Εισόδημα από μισθούς και συντάξεις

Σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016, για το εισόδημα που προέρχεται από μισθούς και συντάξεις εφαρμόζεται προοδευτική κλίμακα, έχοντας τέσσερις οριακούς φορολογικούς

συντελεστές. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι δεν προβλέπονταν η ύπαρξη αφορολόγητου ορίου, αλλά υπήρχε σχετική πρόβλεψη για έκπτωση φόρου, με την έκπτωση αυτή να σχετίζεται με τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων, καθώς επίσης και με το ύψος τους εισοδήματος. Ουσιαστικά, η έκπτωση φόρου φαίνεται να έχει το ίδιο οικονομικό αποτέλεσμα με το αφορολόγητο όριο, με την διαφορά του να έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί να υπάρξει ευκολότερη εξαίρεση των υψηλότερων εισοδημάτων από το αφορολόγητο. Μάλιστα, το 2013, όπου εισήχθη για πρώτη φορά η εν λόγω διάταξη δεν προβλέπονταν η ύπαρξη έκπτωσης φόρου για φορολογητέα εισοδήματα τα οποία ξεπερνούσαν τα 42.000€. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά οι φορολογικοί συντελεστές που ίσχυαν σύμφωνα με τον νόμο αυτό.

Πίνακας 1: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σύμφωνα με τον Ν. 4387/2016

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλίμακας	Σύνολο φορολογητέου εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)	Μέσος φορολογικός συντελεστής (% στο ανώτατο εισόδημα της κλίμακας)
≤20.000	22	4.400	20.000	4.400	13
20.001-30.000	29	2.900	30.000	7.300	18
30.001-40.000	37	3.700	40.000	11.000	24
>40.000	45	-	-	-	-

Σύμφωνα με το εν λόγω Νόμο, για φορολογητέο εισόδημα έως και 20.000€ ο φόρος που προκύπτει από την εφαρμογή των φορολογικών συντελεστών απομειώνεται κατά 1.900€ για τον φορολογούμενο που δεν διαθέτει εξαρτώμενα τέκνα, ενώ απομειώνεται 1.950€ για αυτόν που έχει ένα εξαρτώμενο τέκνο, 2.000€ για δύο εξαρτώμενα τέκνα και 2.100€ για τρία ή και περισσότερα εξαρτώμενα τέκνα. Εφόσον το ποσό του φόρου που αναλογεί είναι μικρότερο της έκπτωσης, η μείωση του φόρου περιορίζεται στο ποσό του φόρου που αναλογεί. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι για το φορολογητέο εισόδημα το οποίο ξεπερνά τις 20.000€, το ποσό της έκπτωσης φόρου περιορίζεται κατά 10€ ανά 1.000€ πρόσθετου εισοδήματος. Ωστόσο, για να μπορούσαν τα φυσικά πρόσωπα να δικαιούνται την έκπτωση φόρου που προβλέπονταν θα έπρεπε να προβαίνουν σε ηλεκτρονική εξόφληση των δαπανών που πραγματοποιούν για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών, με το ελάχιστο ποσό που θα έπρεπε να δαπανούν με τρόπο ηλεκτρονικό ανέρχονταν από 10% έως και 20%, ανάλογα με το εισόδημά τους. Έτσι

προβλέπονταν στα εισοδήματα έως και 10.000€ το ποσοστό της ελάχιστης δαπάνης που θα έπρεπε να γίνει με ηλεκτρονικό τρόπο ανέρχονταν σε 10%, ενώ για το εισόδημα το οποίο κυμαίνονταν μεταξύ 10.001-30.000, το ποσοστό της ελάχιστης δαπάνης που απαιτούνταν ανέρχονταν σε 15%.

Περαιτέρω, προβλέπονταν ότι για τα έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, εφόσον αυτά ξεπερνούσαν το 5% του ετήσιου φορολογητέου εισοδήματος του φυσικού προσώπου, να υπάρχει έκπτωση φόρου που αναλογεί στο 10% της δαπάνης, έχοντας ως μέγιστο το ποσό των 3.000€. Ακόμη, έκπτωση φόρου προβλέπονταν για τις δωρεές προς φορείς, οι οποίοι ορίζονταν με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, με τους φορείς αυτού να έχουν έδρα ημεδαπή, ή άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. ή του ΕΟΧ. Όμως, για να μειωθεί ο φόρος, θα έπρεπε οι δωρεές κατά τη διάρκεια του φορολογικού έτους να ξεπερνούν τα 100€, με την έκπτωση φόρου να ισούται με το 10% για ποσά τα οποία δεν ξεπερνούν το 5% του φορολογητέου εισοδήματος. Ακόμη, έκπτωση φόρου υπήρχε για το σύνολο του ποσού, το οποίο καταβάλλεται ως διατροφή από τον έναν σύζυγο στον άλλο, μέχρι το ποσό των 1.500€, ενώ προβλέπονταν και επιπλέον μείωση φόρου 200€ για εξαρτώμενα μέλη τα οποία είχαν κάποια αναπηρία, όπως επίσης και για ανάπηρους αξιωματικούς και οπλίτες, αλλά και θύματα πολέμου ή τρομοκρατικών ενεργειών.

Εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα

Το εισόδημα (κέρδος), το οποίο προκύπτει από την επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να προσδιοριστεί από το σύνολο των εσόδων που προέρχεται από τις επιχειρηματικές συναλλαγές του φορολογούμενου, έπειτα από την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, την αποσβέσεων, καθώς και των προβλέψεων που αφορούν τις επισφαλείς απαιτήσεις. Ωστόσο, δεν εκπίπτουν δαπάνες που αφορούν τόκους από δάνεια των επιχειρήσεων κατά το ποσό το οποίο υπερβαίνει τους τόκους που θα προέκυπταν εάν το επιτόκιο ήταν ίσο με το ισχύον επιτόκιο για τα έντοκα γραμμάτια του δημοσίου τρίμηνης διάρκειας, κατά το χρόνο σύναψης του δανείου. Επιπλέον, δεν εκπίπτουν δαπάνες που η αξία τους ξεπερνά τα 500€ όταν η εξόφληση δεν έγινε μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή μέσω επιταγών, αλλά και οι ασφαλιστικές εισφορές που δεν έχουν καταβληθεί, τα πρόστιμα και οι ποινές, ο φόρος εισοδήματος, τα τεκμαρτά μισθώματα, όταν αυτά ξεπερνούν το 3% της αντικειμενικής αξίας, καθώς επίσης και προσωπικές και καταναλωτικές δαπάνες.

Οι αποσβέσεις εκτιμώνται λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένους συντελεστές, οι οποίοι διαφοροποιούνται αναλόγως με την κατηγορία του ενεργητικού της επιχειρηματικής

δραστηριότητας και μπορεί να κυμαίνονται από 4% έως και 20% ανά φορολογικό έτος, έως ότου συμπληρωθεί το κόστος κτήσης. Ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι αν προκύψουν ζημίες, αυτές μπορούν να μεταφερθούν για να συμψηφιστούν με τα επιχειρηματικά κέρδη διαδοχικά κατά τη διάρκεια των επόμενων πέντε ετών. Ωστόσο, το εισόδημα προσδιορίζεται με έμμεσο τρόπο όταν δεν τηρούνται τα προβλεπόμενα βιβλία, είτε όταν τηρούνται απλογραφικά βιβλία, ή όταν αυτά δεν προσκομίζονται έπειτα από δύο τουλάχιστον προσκλήσεις ελέγχου. Τα κέρδη που προκύπτουν για τα φυσικά πρόσωπα από οποιαδήποτε επιχειρηματική δραστηριότητα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4387/2016, φορολογούνται με την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων, ωστόσο χωρίς να υπάρχει εφαρμογή των μειώσεων του φόρου εισοδήματος. Ωστόσο, το εισόδημα το οποίο προέρχεται από τις αγροτικές δραστηριότητες φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων, έχοντας την μείωση φόρου εισοδήματος που είχαν και οι κατηγορίες αυτές.

Εισόδημα από κεφάλαιο

Σχετικά με το εισόδημα που προέρχεται από κεφάλαιο, σ' αυτό περιλαμβάνονται τα εισοδήματα τα οποία αποκτώνται από ένα φυσικό πρόσωπο υπό τη μορφή τόκων, μερισμάτων, δικαιωμάτων, όπως επίσης και εισοδήματα που προέρχονται από ακίνητη περιουσία. Το εισόδημα που προέρχεται από το κεφάλαιο φορολογείται αυτοτελώς, έχοντας διαφορετικούς συντελεστές, καθώς οι τόκοι και τα μερίσματα έχουν φορολογικό συντελεστή 15%, ενώ όσον αφορά τα δικαιώματα ο φορολογικός συντελεστής αυτών ανέρχεται σε 20%. Αναφορικά με το εισόδημα που προέρχεται από τα ακίνητα, εφόσον δεν ξεπερνά τα 12.000€ φορολογούνται με συντελεστή 15%, ενώ μεταξύ 12.001 και 35.000€ ο φορολογικός συντελεστής ανέρχεται σε 35%, ενώ για το εισόδημα από ενοίκια άνω των 35.000€, ο φορολογικός συντελεστής ανέρχεται στο 45%. Ακόμη προβλέπονταν αν ο εκμισθωτής ήταν φυσικό πρόσωπο, μπορούσε να εκπίπτει το 5% των δαπανών που αφορούν τις δαπάνες επισκευής, συντήρησης, ανακαίνισης, ή άλλες λειτουργικές δαπάνες του ακινήτου.

Εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου

Όσον αφορά το εισόδημα που αφορά την υπεραξία αυτά προκύπτουν από μεταβιβάσεις ακίνητης περιουσίας ή άλλων τίτλων, όπως είναι οι μετοχές, τα κρατικά ομόλογα, τα έντοκα γραμμάτια και τα χρηματοοικονομικά παράγωγα, εφόσον οι συναλλαγές αυτές δεν συνδέονται με επιχειρηματική δραστηριότητα. Με την έννοια της υπεραξίας νοοείται η διαφορά που προκύπτει από την τιμή κτήσης και από την τιμή πώλησης. Η

υπεραξία έως και το ποσό των 25.000€ δεν συνοδεύεται από την επιβολή φόρου, εφόσον αυτή προέρχεται από ακίνητο και ο ενδιαφερόμενος διατηρεί το ακίνητο πέντε έτη στην κατοχή του και κατά το διάστημα αυτό δεν έχει πραγματοποιήσει άλλη μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας. Ωστόσο, στις περιπτώσεις όπου προκύπτει ζημία από την μεταβίβαση ακινήτων ή τίτλων, αυτή μεταφέρεται επ' αόριστο για συμψηφισμό με τυχόν μελλοντικά κέρδη που θα προκύψουν από υπεραξία. Το εισόδημα το οποίο προκύπτει από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου φορολογείται με συντελεστή 15%.

Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης, η οποία έχει καθιερωθεί από το 2011 και έπειτα, αρχικά ως μια προσωρινή επιβάρυνση των εργαζομένων για τα έτη 2010-2014, ενώ στη συνέχεια απέκτησε μόνιμο χαρακτήρα. Η εν λόγω εισφορά προβλέπονταν να επιβάλλεται στο εισόδημα φυσικού προσώπου, το εισόδημα του οποίου ξεπερνούσε τις 12.000€, έχοντας τις ακόλουθες κλίμακες:

- Για εισόδημα 12.001-20.000, 2,2% επί του εισοδήματος
- Για εισόδημα 20.001-30.000, 5% επί του εισοδήματος
- Για εισόδημα 30.001-40.000, 6,5% επί του εισοδήματος
- Για εισόδημα 40.001-65.000, 7,5% επί του εισοδήματος
- Για εισόδημα 65.001-220.000, 9% επί του εισοδήματος
- Για εισόδημα που ξεπερνά τις 220.000€, η εισφορά ανέρχονταν σε 10% επί του εισοδήματος

2.3 Οι αλλαγές που προέκυψαν με τον Ν. 4646/2019

Το 2019, η νεοκλεγείσα Κυβέρνηση επιχείρησε να προβεί σε αλλαγές στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που αφορούσε την φορολογία, επιδιώκοντας να δοθεί μια περισσότερο αναπτυξιακή διάσταση, η οποία έως τότε απουσίαζε σε μεγάλο βαθμό. Βασική στόχευση του εν λόγω νομοσχεδίου αποτέλεσε η επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας, καθώς για πολλά χρόνια βρέθηκε σε καθεστώς δημοσιονομικής προσαρμογής, ενώ συνάμα επιδιώκονταν να υπάρξει και βελτίωση των επιμέρους οικονομικών δεικτών της χώρας. Ακόμη, μέσω του εν λόγω νομοσχεδίου αναφέρονταν, όπως θα αναλυθεί και εκτενέστερα στη συνέχεια, κίνητρα για την προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) και γενικότερα κεφαλαίων, τα οποία θα μετατρέψουν την Ελλάδα σε έναν ιδιαίτερα ελκυστικό προορισμό. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι

το γεγονός ότι το συγκεκριμένο νομοσχέδιο ήταν το πρώτο από την έναρξη της οικονομικής κρίσης, όπου υπήρχε μείωση των φορολογικών υποχρεώσεων που αφορούν τα φυσικά, αλλά και τα νομικά πρόσωπα.

Ειδικότερα, για τα φυσικά πρόσωπα προβλέπονταν εισαγωγή φορολογικού συντελεστή ύψους 9%, με τον συντελεστή αυτό να αφορά τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αγρότες και τους μισθωτούς, ενώ η μείωση του εν λόγω συντελεστή έφθανε τις 13% ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, μια ακόμη αλλαγή ήταν η μείωση κατά μίας ποσοστιαίας μονάδας των συντελεστών των υψηλότερων εισοδημάτων. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το γεγονός ότι προβλέπονταν η καθιέρωση χαμηλού φορολογικού συντελεστή, της τάξεως του 10% που αφορούσε τα αγροτικά και συνεταιριστικά σχήματα, έτσι ώστε να περιοριστεί η φορολογική επιβάρυνση αυτών. Επιπλέον, υπήρχε πρόβλεψη για την αύξηση του «αφορολόγητου» ορίου κατά 1.000€ για το κάθε προστατευόμενο τέκνο, χωρίς όμως να λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός αυτών, ενώ υπήρξε και πρόβλεψη για πολύτεκνους με περισσότερα από πέντε παιδιά. Για τα άτομα που είχαν ποσοστό αναπηρίας άνω του 80%, προβλέπονταν απαλλαγή από την Εισφορά Αλληλεγγύης, ενώ άλλες προβλέψεις αφορούσαν τη μείωση του ΦΠΑ από στα βρεφικά είδη από το 24% που ήταν μέχρι πρότινος στο 13%, ενώ προβλέπονταν να υπάρξει και ανάλογη μείωση στα κράνη των μοτοσυκλετιστών, αλλά και στα παιδικά καθίσματα.

2.4 Διεθνείς τάσεις που αφορούν τη φορολογία εισοδήματος

Σε διεθνές επίπεδο, η φορολογία εισοδήματος χρησιμοποιείται προκειμένου να μπορέσουν να επιτευχθούν διαφορετικοί στόχοι σε επίπεδο κράτους, ενώ η κάθε Κυβέρνηση χρησιμοποιεί διαφορετικά εργαλεία, έτσι ώστε να μπορέσει να επηρεάσει το φορολογικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια του πρόσφατου παρελθόντος, κατόπιν των εξελίξεων στο εξωτερικό περιβάλλον των κρατών και οργανισμών έχουν διαμορφωθεί διαφορετικές τάσεις στα φορολογικά συστήματα, δίνοντας έμφαση στη μείωση του ανώτατου συντελεστή φορολογίας, τόσο για τα φυσικά, όσο και για τα νομικά πρόσωπα, ενώ έμφαση δόθηκε και στην διερεύνηση της φορολογικής βάσης των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, υπήρξε περιορισμός των φορολογικών δαπανών, καθώς επίσης και αλλαγή του πλαισίου που διέπει την φορολογική αντιμετώπιση των αποσβέσεων. Ταυτόχρονα, τα τελευταία χρόνια επίσης φαίνεται να έχει επικρατήσει διεθνώς ελάττωση του ανώτατου φορολογικού συντελεστή των μερισμάτων, όπως επίσης και περιορισμός των αντικινήτρων για εργασία των λιγότερο ικανών ατόμων, γεγονός που συνδέθηκε με την εισαγωγή στοχευμένων απαλλαγών και εκπτώσεων

φόρου. Ορισμένες χώρες, λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες που δημιούργησε η οικονομική κρίση του 2008 προέβησαν σε αύξηση των φορολογικών συντελεστών, ενώ επιδιώχθηκε χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία μια διεύρυνση της φορολογικής βάσης για το εταιρικό εισόδημα, καθώς και μείωση των φορολογικών συντελεστών που αφορούν τα εταιρικά κέρδη (Boadway,2012).

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι ορισμένες χώρες προχώρησαν στην εφαρμογή ενιαίων γραμμικών φορολογικών συντελεστών (flat rates), όπως επίσης και στη θέσπιση διαφορετικών κλιμάκων, οι οποίες αφορούσαν τις διαφορετικές πηγές εισοδήματος. Σύμφωνα με τα μοντέλα αυτά, φορολογείται το εισόδημα με σταθερό συντελεστή για το κεφάλαιο, όπως επίσης και με προοδευτικούς συντελεστές για την εργασία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιες μορφές εισοδήματος, οι οποίες σχετίζονται με περιουσιακά στοιχεία, προστατεύονται από τη φορολόγηση, αφενός για λόγους πολιτικής που επιλέγουν τα κράτη, αφετέρου δε, για να διευκολυνθεί περαιτέρω η φορολογική διοίκηση, όπως για παράδειγμα συμβαίνει μέσω των αποταμιεύσεων, είτε μέσω της ιδιοκατοίκησης. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της προοδευτικότητας, θεσμοθετούνται διάφορες φοροαπαλλαγές, όπως επίσης και εκπτώσεις επί των φόρων, οι οποίες για παράδειγμα μπορεί να αφορούν οικογένειες με παιδιά, καθώς επίσης και φορολογούμενους που διαθέτουν χαμηλά εισοδήματα (European Central Bank,2007).

Οι μεταρρυθμίσεις που λαμβάνουν χώρα στα φορολογικά συστήματα, αποσκοπούν στη διαμόρφωση ενός δημοσιονομικού περιβάλλοντος, το οποίο θα παρέχει ουσιαστικά κίνητρα για την πραγματοποίηση επενδύσεων, καθώς επίσης και για την ανάληψη σχετικών κινδύνων, αλλά και γενικότερα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, δίνοντας έμφαση και σε κίνητρα που αφορούν την εργασία, καθώς μέσω αυτών δύναται να υπάρξει βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Για να μπορέσει ένα Κράτος να συγκεντρώσει έσοδα με επιτυχία, δηλαδή με τις λιγότερες δυνατές στρεβλώσεις και προβλήματα για την οικονομία του, είναι αναγκαίο να προβεί στην εφαρμογή χαμηλών φορολογικών συντελεστών, καθώς επίσης και να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης των φορολογούμενων αναφορικά με την ακεραιότητα του φορολογικού συστήματος. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι οι μεταρρυθμίσεις των φορολογικών συστημάτων βρίσκονται σε σύμπνοια και με τις διεθνώς επικρατούσες τάσεις που αφορούν την κινητικότητα των κεφαλαίων, συνεκτιμώντας και τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών για την ελκυστικότητά τους ως επενδυτικούς προορισμούς (Karavitis,2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων στην Ελλάδα

3.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στη μελέτη της φορολογίας νομικών προσώπων στην Ελλάδα, όπου περιγράφονται τα χαρακτηριστικά του εισοδήματος των νομικών προσώπων, καθώς επίσης και οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

3.2 Χαρακτηριστικά φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η φορολογική βάση για την φορολογία εισοδήματος των νομικών προσώπων είναι το ετήσιο εισόδημα που καταφέρνει να αποκομίσει σε διεθνές επίπεδο το νομικό πρόσωπο, δηλαδή τα κέρδη αυτού, όταν η φορολογική του κατοικία βρίσκεται στην Ελλάδα¹. Ακόμη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει δυνατότητα πίστωσης των φόρων, οι οποίοι έχουν καταβληθεί σε χώρες του εξωτερικού και αντιστοιχούν σε εισοδήματα που έχουν δημιουργηθεί στις χώρες αυτές. Ακόμη, λαμβάνεται υπόψη για τη φορολογική βάση το ετήσιο εισόδημα των μη φορολογικών κατοίκων, το οποίο αποκτάται από την δραστηριότητα που ασκείται εντός της ελληνικής επικράτειας, λαμβάνοντας υπόψη και το εισόδημα που προέρχεται από κεφάλαιο, δηλαδή από τόκους, μερίσματα, ενοίκια, δικαιώματα, καθώς επίσης και από την υπεραξία που προκύπτει από την πώληση τίτλων ή ακινήτων που βρίσκονται εντός της ελληνικής επικράτειας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι για τον προσδιορισμό του εισοδήματος των νομικών προσώπων και οντοτήτων ισχύουν οι ίδιοι κανόνες που αφορούν το εισόδημα φυσικών προσώπων, το οποίο και προκύπτει από επιχειρηματική δραστηριότητα, εκτός και αν υπάρχει κάποια διαφορετική ρύθμιση. Με βάση την αναθεώρηση που έγινε στο ΚΦΕ το 2013, ο φορολογικός συντελεστής που επιβάλλεται στα νομικά πρόσωπα, σχετίζεται με τον τύπο λογιστικών βιβλίων τα οποία και τηρούν τα νομικά πρόσωπα, δηλαδή αν αυτά είναι απλογραφικά ή διπλογραφικά. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το απλογραφικό λογιστικό σύστημα χρησιμοποιείται από πολύ μικρές οντότητες, οι οποίες δεν συντάσσουν ισολογισμό, όπως συμβαίνει με τις ετερόρρυθμες, τις ομόρρυθμες εταιρείες, καθώς και τις ατομικές

¹ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ένα νομικό πρόσωπο θεωρείται ότι διαθέτει νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα στην Ελλάδα, όταν έχει συσταθεί με βάση το ελληνικό δίκαιο και η καταστατική του έδρα βρίσκεται στην Ελλάδα ή όταν ο τόπος άσκησης της πραγματικής του διοίκησης είναι η Ελλάδα.

επιχειρήσεις και έχουν κύκλο εργασιών που δεν ξεπερνά το 1.500.000€. Ακόμη, το εν λόγω δικαίωμα έχουν οι κοινοπραξίες, όπως επίσης και τα μη κερδοσκοπικά Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ), αλλά και γενικότερα οποιαδήποτε άλλη νομική οντότητα του ιδιωτικού τομέα που διαθέτει εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα και έχει κύκλο εργασιών μικρότερο από 1.500.000€.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην απόσβεση παγίων, η οποία πραγματοποιείται από τον κύριο των παγίων, είτε από τον μισθωτή, σε περίπτωση που γίνεται χρηματοδοτική μίσθωση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δίνεται κίνητρο στις νέες επιχειρήσεις, έτσι ώστε να μπορούν να αναβάλλουν τις αποσβέσεις τα τρία πρώτα φορολογικά έτη λειτουργίας τους. Αναλόγως με την κατηγορία του ενεργητικού επιβάλλονται και οι σχετικοί συντελεστές αποσβέσεων, μπορεί να κυμαίνονται από 20 έως και 40%. Ωστόσο, υπάρχει σχετική πρόβλεψη για ορισμένες κατηγορίες, όπως είναι οι εδαφικές εκτάσεις, τα έργα τέχνης και τα κοσμήματα, τα οποία δεν θεωρείται ότι χάνουν την αξία τους και δεν αχρηστεύονται στο πέρασμα του χρόνου. Ακόμη, προβλέπονται υψηλά επίπεδα αποσβέσεων για την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα, με τον συντελεστή αυτό να φθάνει στο 40%.

Περαιτέρω, τα νομικά πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα μεταφοράς ζημιών για τα επόμενα πέντε φορολογικά έτη, μέσω συμψηφισμού που γίνεται με τυχόν κέρδη που θα προκύψουν. Ωστόσο, υπήρξε πρόβλεψη σχετικά με την απώλεια της δυνατότητας αυτής, εφόσον υπάρξει μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος μεγαλύτερη του 33%. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το εισόδημα των νομικών προσώπων και των αντίστοιχων οντοτήτων δύναται να προσδιορίζεται με κάθε διαθέσιμο στοιχείο, είτε με έμμεσες μεθόδους ελέγχου, εφόσον τα λογιστικά στοιχεία δεν τηρούνται είτε όταν οι οικονομικές καταστάσεις δεν συντάσσονται με βάση τα λογιστικά πρότυπα. Ακόμη, αντίστοιχα μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι μέθοδοι αυτοί όταν τα φορολογικά στοιχεία δεν συντάσσονται με βάση τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όπως επίσης και όταν τα διαθέσιμα φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται από τους νόμιμους εκπροσώπους της εταιρείας κατόπιν σχετικής πρόσκλησης.

Από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο προβλέπεται ότι τα νομικά πρόσωπα και οι οντότητες έχουν την υποχρέωση προκαταβολής φόρου, η οποία ανέρχεται στο 100% του φόρου και αφορά την προηγούμενη οικονομική χρήση. Εξαιρέση στη παρούσα διάταξη αποτελούν οι νέες επιχειρήσεις, όπου κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων χρήσεων η προκαταβολή περιορίζεται στο 50%. Σύμφωνα με τον ΚΦΕ προσδιορίζεται και ζητήματα που

αφορούν τη παρακράτηση φόρου, δηλαδή ποιοι είναι υπόχρεοι, τότε πρέπει να γίνονται οι πληρωμές, καθώς επίσης και ποιοι είναι οι σχετικοί συντελεστές. Ειδικότερα, για τους συντελεστές παρακράτησης αυτοί κυμαίνονται μεταξύ 0-20%, λαμβάνοντας υπόψη το εισόδημα, την φορολογική κατοικία, είτε τη μόνιμη εγκατάσταση νομικού προσώπου/οντότητας. Έτσι, προβλέπεται συντελεστής 15%, ο οποίος αφορά τα εισοδήματα που προέρχονται από μερίσματα, τόκους και υπεραξία η οποία προκύπτει από μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας, ενώ ο συντελεστής αυτός κυμαίνεται στο 20%, για συμβουλευτικές υπηρεσίες, καθώς επίσης και για αμοιβές διοίκησης, ενώ υπάρχει κατ' εξαίρεση παρακράτηση φόρου 3% για αμοιβές που αφορούν τεχνικά έργα.

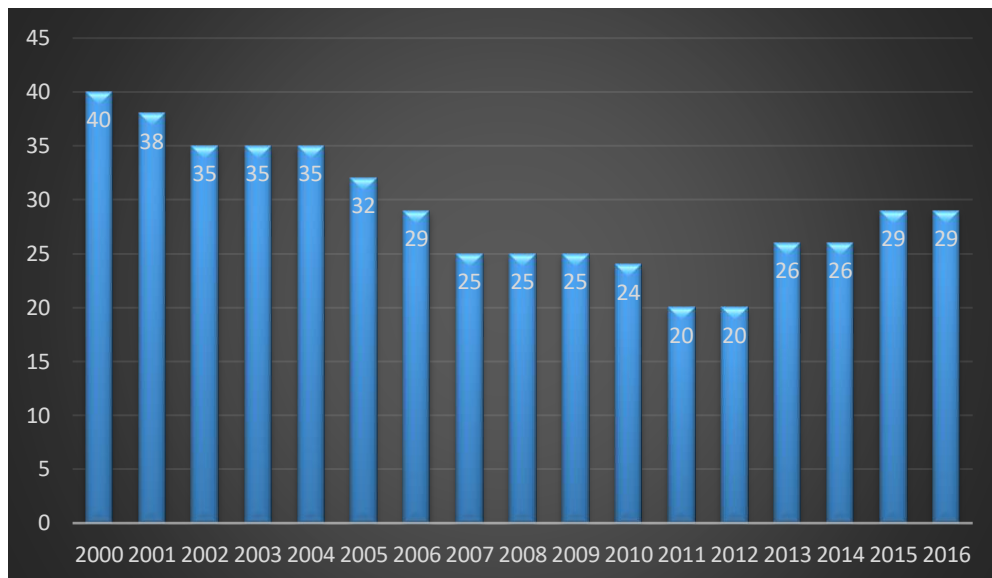
3.3 Αλλαγές που έγιναν στη φορολόγηση νομικών προσώπων κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης

Από το 2010, επιδιώχθηκε να γίνουν αλλαγές στη φορολόγηση των νομικών προσώπων, επιδιώκοντας να υπάρξει αύξηση των εσόδων, καθώς επίσης και περαιτέρω απλοποίηση των φορολογικών διαδικασιών, έτσι ώστε να επιτευχθεί περιορισμός της φοροδιαφυγής. Βασικό πρόβλημα του φορολογικού συστήματος των νομικών προσώπων ήταν ο διαρκής επαναπροσδιορισμός των φορολογικών συντελεστών και έτσι αποφασίστηκε να υπάρξει ένας ενιαίος συντελεστής, ενώ ταυτόχρονα υπήρξε πρόβλεψη για κατάργηση των συντελεστών παρακράτησης που αφορούν τα μερίσματα, καθώς και τις αμοιβές που λάμβαναν τα μέλη των Διοικητικό Συμβούλιο. Για τη πραγματοποίηση των αλλαγών αυτών ελήφθησαν υπόψη διεθνείς πρακτικές, οι οποίες αφορούσαν για παράδειγμα τη φορολογική κατοικία, τη μόνιμη εγκατάσταση κτλ., καθώς επίσης και τους ορισμούς που αφορούν τα επιμέρους εισοδήματα, όπως είναι οι τόκοι, τα μερίσματα, αλλά και τα δικαιώματα, όπως αυτά εφαρμόζονται στις χώρες του ΟΟΣΑ. Επιπρόσθετα, υπήρξαν προβλέψεις που αφορούσαν την κατάργηση των αφορολόγητων αποθεματικών, με τη διαδικασία αυτή να γίνεται σταδιακά, όπως επίσης και τη φορολόγηση των κερδών που διανέμονται από τα νομικά πρόσωπα.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων από το 2000 έως και το 2016.

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη συντελεστών φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων²

² διαΝΕΟσις-IOBE (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα-Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης-Ίδρυμα Οικονομικών Βιομηχανικών Ερευνών.

Από το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι ο φορολογικός συντελεστής των νομικών προσώπων βρισκόταν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα το 2000, φθάνοντας το 40%, ενώ τα επόμενα χρόνια έως και το 2012, υπήρξε σημαντική αποκλιμάκωση αυτού και έτσι έφθασε στο 20%. Εν συνεχεία, υπήρξε σταδιακή αύξηση, πρώτα στο 26% κατά τη διάρκεια των ετών 2013 και 2014 και εν συνεχεία στο 29% κατά τη διάρκεια των ετών 2015 και 2016. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής (2000-2016), ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων παρουσίασε μεταβολή δέκα φορές, με την κάθε αλλαγή να μην μπορεί να διατηρηθεί περισσότερο από τρία συνεχόμενα έτη. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει σημαντικά μεγάλη αστάθεια στο φορολογικό σύστημα που αφορά τα νομικά πρόσωπα και επομένως δύναται να επηρεάσει με αρνητικό τρόπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη πραγματοποίηση επενδύσεων, καθώς επίσης και για την προσέλκυση εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων.

Ειδικότερα, το 2010 υπήρξε μείωση του φορολογικού συντελεστή των εταιρικών κερδών, ο οποίος από 25% έγινε 24% για τα κέρδη που δεν διανέμονται, ενώ υπήρξε και παύση της αυτοτελούς φορολόγησης των μερισμάτων. Σημαντική επιβάρυνση για τα νομικά πρόσωπα προέκυψε από την επιβολή έκτακτης εισφοράς η οποία αφορούσε τα κέρδη του 2009 και συγκεκριμένα για κέρδη μεταξύ 100.000€ και 300.000€ ο συντελεστής ήταν 4%, ενώ 6% διαμορφώθηκε εφόσον τα κέρδη κυμαίνονταν μεταξύ 300.000€ και 1.000.000€ και εν συνεχεία μεταξύ 1.000.000€ και 5.000.000€ ανέρχονταν σε 8% και 10% για κερδοφορία που ξεπερνούσε τα 5.000.000€. Εν συνεχεία, την επόμενη χρονιά, υπήρξε εκ νέου μείωση του φορολογικού συντελεστή από 24% σε 20%, με τη μείωση αυτή να ισχύει από το 2012, ενώ παράλληλα υπήρξε αύξηση του ποσοστού εισφοράς υπέρ του κλάδου υγείας του ΟΑΕΔ κατά 0,5%, φθάνοντας στο 3,17%, αλλά και αύξηση του συντελεστή παρακράτησης φόρου στα

μερίσματα, ο οποίος κυμάνθηκε στο 25%. Για το 2012, σημαντική αλλαγή μπορεί να θεωρηθεί η κατάργηση της εισφοράς 0,75% υπέρ ΟΕΚ, καθώς επίσης και της εισφοράς 0,35% υπέρ ΟΕΕ, που αφορούσαν τις ασφαλιστικές εισφορές νομικών προσώπων για μισθωτούς (διαΝΕΟσις-ΙΟΒΕ,2018).

Κατά το 2013, οι αλλαγές ήταν σημαντικά περισσότερες και έτσι υπήρξε ένταξη στη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων των προσωπικών εταιρειών των αστικών εταιρειών, καθώς επίσης και των κοινοπραξιών, αλλά και γενικότερα των νομικών οντοτήτων. Ταυτόχρονα, εισήχθη ενιαίος συντελεστής που αφορούσε όλα τα εισοδήματα των νομικών προσώπων, με εξαίρεση να αποτελούν οι ατομικές επιχειρήσεις και οι ελεύθεροι επαγγελματίες, για τους οποίους προβλέφθηκε να υπάρχουν δύο συντελεστές. Ακόμη, υπήρξε πρόβλεψη για τη μείωση των συντελεστών απόσβεσης παγίων, αλλά και απλοποίηση άλλων ρυθμίσεων που αφορούν τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων. Επιπροσθέτως, την ίδια χρονιά προβλέφθηκε αύξηση των φορολογικών συντελεστών από το 20% στο 26%, καθώς επίσης και αύξηση του τέλους επιτηδεύματος, ενώ παράλληλα υπήρξε μείωση του συντελεστή παρακράτησης φόρου στα μερίσματα στο 10%, όπως προβλέπονταν σύμφωνα με τον Ν. 4110/2013. Την επόμενη χρονιά, υπήρξε κατηγοριοποίηση των νομικών οντοτήτων ως προς το μέγεθός τους, λαμβάνοντας υπόψη το ενεργητικό, τον κύκλο εργασιών και απασχόλησης, καθώς επίσης και το λογιστικό σύστημα που θα πρέπει να τηρείται από αυτές. Παράλληλα, υπήρξε και μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των νομικών προσώπων για μισθωτούς, με τη μείωση αυτή να προσεγγίζει το 2,9% (διαΝΕΟσις-ΙΟΒΕ,2018).

Το 2015, που ήταν μια ιδιαίτερα ταραγμένη χρονιά, λαμβάνοντας υπόψη το κίνδυνο χρεοκοπίας με τον οποίο βρέθηκε αντιμέτωπη η χώρα, υπήρξε αύξηση του φορολογικού συντελεστή για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες που τηρούσαν διπλογραφικά βιβλία, με τον συντελεστή αυτό να γίνεται 29% από 26%, ενώ υπήρξε αύξηση της προκαταβολής φόρου για τις κεφαλαιουχικές εταιρείες, από 80% στο 100%, όπως επίσης και για συνεταιρισμούς, για ενώσεις συνεταιρισμών, αλλά και για κοινοπραξίες προσωπικών εταιρειών. Περαιτέρω, το έτος 2016 υπήρξε εκ νέου αύξηση του συντελεστή παρακράτησης του φόρου στα μερίσματα στο 15%, καθώς επίσης και εφαρμογή των συντελεστών που αφορούν το εισόδημα των φυσικών προσώπων στο καθαρά φορολογητέο εισόδημα των νομικών προσώπων και οντοτήτων, οι οποίες ακολουθούν το απλογραφικό λογιστικό σύστημα (διαΝΕΟσις-ΙΟΒΕ,2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Αποτελεσματικότητα φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα. Ειδικότερα, επιχειρείται μια αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα ως προς τα επίπεδα αποτελεσματικότητας που καταφέρει να πετύχει, ενώ αντίστοιχα διερευνάται και η ίδια η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης. Αναφορά γίνεται σε ορισμένες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των ετών της κρίσης, ελέω μνημονίων και μπορεί να οδηγήσουν σε βελτίωση της αποτελεσματικότητας αυτής στο μέλλον. Ακόμη, στα πλαίσια αυτά εξετάζονται και καλές πρακτικές αναμόρφωσης των φορολογικών συστημάτων, οι οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και στην ελληνική πραγματικότητα, εφόσον γίνουν οι κατάλληλες αλλαγές και προσαρμογές στην ελληνική πραγματικότητα.

4.2 Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα

Βασική στόχευση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα πέρα από την είσπραξη των φορολογικών εσόδων είναι η βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας ως επενδυτικός προορισμός, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το φορολογικό σύστημα δύναται να επηρεάσει είτε θετικά είτε αρνητικά την πραγματοποίηση επενδύσεων. Στην περίπτωση της Ελλάδος, ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος βρίσκεται σε επίπεδα μεταξύ 3,7% και 16,6% και θεωρείται ότι κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο συντελεστή των χωρών του ΟΟΣΑ, ο οποίος κυμαίνεται μεταξύ 5,6% και 21,5%. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι πέρα από την φορολογική επιβάρυνση υπάρχει και η επιβάρυνση των ασφαλιστικών εισφορών και συνεπώς η συνολική επιβάρυνση των κυμαίνεται στα επίπεδα του 19,4%-32,4%, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ είναι 15,2% έως και 30,8%. Ακόμη, θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο φορολογικός συντελεστής στην Ελλάδα βρίσκεται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναφορικά με την οικονομική αποτελεσματικότητα στην Ελλάδα, προκύπτει ότι η καθαρή φορολογική επιβάρυνση των φυσικών προσώπων κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα, ενώ αντίστοιχα υψηλός είναι και ο συντελεστής φορολογίας που αφορά τα νομικά πρόσωπα. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν θεωρείται εύκολη η

πρόβλεψη των μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στο φορολογικό σύστημα. Αξιολογώντας το κριτήριο που σχετίζεται με την οικονομική δικαιοσύνη και ισότητα, υπάρχει στενή φορολογική βάση, ενώ ως δυσανάλογη μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι η φορολογική επιβάρυνση των μισθωτών σε σχέση με τους ελεύθερους επαγγελματίες. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του φορολογικού συστήματος έγκειται στο γεγονός ότι χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό προοδευτικότητας, ο οποίος έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει μικρή επίδραση στον μετριασμό των ανισοτήτων και της φτώχειας.

Ορισμένες φορές, οι αλλαγές που συμβαίνουν στο φορολογικό σύστημα έχουν αναδρομική ισχύ, ενώ διαπιστώνονται και καθυστερήσεις που συνδέονται με την έκδοση δευτερογενούς νομοθεσίας. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι στα πλαίσια επίτευξης απλότητας στο φορολογικό σύστημα, αλλά και για την ενίσχυση της διαφάνειας, το 2013, υπήρξε σχετική κατάργηση πλήθους εξαιρέσεων και εκπτώσεων που αφορούσαν αρκετές ομάδες του πληθυσμού, χωρίς όμως να έχει εξεταστεί η πραγματική σκοπιμότητα αυτών.

Αναφορικά με το διοικητικό και οικονομικό κόστος που απορρέει από τη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, βασικό στόχος του φορολογικού συστήματος είναι η ελαχιστοποίηση του κόστους διαχείρισης του φορολογικού συστήματος, καθώς επίσης και η ελαχιστοποίηση του ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης το οποίο καλύπτεται από τους φορολογούμενους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σημαντικό μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της φορολογικής διοίκησης απασχολείται σε διοικητικές υπηρεσίες, οι οποίες ακόμη και σήμερα δεν έχουν αυτοματοποιηθεί και ψηφιοποιηθεί στον βαθμό που θα μπορούσε να γίνει αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την τεχνολογική ανάπτυξη, όσο και τις αντίστοιχες καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί σε διάφορες χώρες. Έτσι, υπάρχει απώλεια ανθρώπινου δυναμικού το οποίο θα μπορούσε να απασχοληθεί σε ελεγκτικούς μηχανισμούς και αντίστοιχες δομές.

4.3 Αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης αποτελεί κομβικό παράγοντα για την αποτελεσματική δημιουργία εσόδων, όπως επίσης και για την εφαρμογή της φορολογικής πολιτικής, αλλά και για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος που θεωρείται ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις επενδύσεις. Από την άλλη, στις περιπτώσεις όπου η φορολογική διοίκηση δεν παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες προς τα εμπλεκόμενα μέρη, δηλαδή τους φορολογούμενους, επικρατεί υψηλό κόστος λειτουργίας του

συστήματος, αλλά και προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την εθελοντική συμμόρφωση των φορολογούμενων (Aziz & Harethi,2018). Ακόμη, η εσωτερική δομή που εφαρμόζει η φορολογική διοίκηση, καθώς επίσης και ο σχεδιασμός αυτής, προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα των επιμέρους διαδικασιών, όπως επίσης και την κατανομή των πόρων, τα κίνητρα, αλλά και την αυτονομία της φορολογικής αρχής. Σε μεγάλο αριθμό χωρών του ΟΟΣΑ η αποτελεσματικότητα είσπραξης των φόρων και της φορολογικής διοίκησης θεωρείται υψηλή, ενώ αντίστοιχα στις εκτός ΟΟΣΑ χώρες, η αποτελεσματικότητα αυτή είναι περιορισμένη, με τις αποκλίσεις αυτές να συνδέονται με το φορολογικό σύστημα που χρησιμοποιείται, όπως επίσης και με τις φορολογικές πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για την παρακολούθηση των εσόδων.

Οι παράμετροι που συνδέονται με την αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης, εξετάζοντας τη διεθνή εμπειρία μπορεί να αφορούν την απουσία εκπαιδευμένων υπαλλήλων, όπως επίσης και την περιορισμένη αυτονομία των εργαζομένων, αλλά και την κακή τήρηση αρχείων. Ταυτόχρονα, μπορεί να συνδέονται με την απουσία λογοδοσίας και διαφάνειας, όπως επίσης και με τη διαφθορά και την κακή ποιότητα υπηρεσιών. Ωστόσο διαφορές υπάρχουν μεταξύ των χωρών εξαιτίας και της στάσης που ακολουθούν οι φορολογούμενοι έναντι της φορολογίας, αλλά και λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που έχουν οι επιμέρους οικονομίες (Bauger,2005). Σύμφωνα με τον Shagari (2014), η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης συνδέεται άμεσα με την αυτονομία της φορολογικής διοίκησης, με τα κίνητρα που δίνονται, όπως επίσης και με τη διαφάνεια και το εκπαιδευμένο προσωπικό, αλλά και με την έκταση της εφαρμογής των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Περαιτέρω, σύμφωνα με την προσέγγιση των Uddin et al. (2020), η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς επίσης και η πολλαπλότητα των φόρων, έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνεται το διοικητικό κόστος, αλλά και το κόστος συμμόρφωσης των φορολογούμενων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα του ΟΟΣΑ (2018) για την περίπτωση της Ελλάδος, από την οποία διαπιστώνεται ότι το φορολογικό σύστημα είναι πολύπλοκο, ενώ σε συνδυασμό με την αδύναμη, αλλά βελτιωμένη φορολογική διοίκηση των τελευταίων ετών, δεν ενισχύουν τη συμμετοχή στην επίσημη οικονομία, μειώνοντας συνάμα τα επίπεδα της φορολογικής συμμόρφωσης. Σημαντικός δείκτης σε διεθνές επίπεδο για την αξιολόγηση της φορολογικής διοίκησης είναι ο δείκτης καταβολής των φόρων, ο οποίος και χρησιμοποιείται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Σύμφωνα λοιπόν με την αξιολόγηση αυτή, η Ελλάδα βρίσκεται

στην 28^η θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ ως προς τον αριθμό και τον χρόνο που δαπανήθηκε για την ολοκλήρωση των πληρωμών, ενώ αντίστοιχα βρίσκεται στην 27^η θέση για τις επιμέρους διαδικασίες που αφορούν το στάδιο μετά την κατάθεση του φόρου, όπως είναι για παράδειγμα οι επιστροφές Φ.Π.Α., οι φορολογικοί έλεγχοι, καθώς επίσης και οι διοικητικές εκκλήσεις. Εξαιτίας της χαμηλής φορολογικής συμμόρφωσης, αλλά και της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης, συσσωρεύτηκε σημαντικά μεγάλο φορολογικό χρέος κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών. Για παράδειγμα, το 2015, όπου η χώρα είχε ήδη εφαρμόσει δύο προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής και βρίσκονταν στην έναρξη του τρίτου μνημονίου, το φορολογικό χρέος της χώρας ανέρχονταν σε επίπεδα άνω του 190%, παρουσιάζοντας τις μεγαλύτερες διαφορές σε σχέση με τις χώρες του ΟΟΣΑ των καθαρών εισπράξεων από τα έσοδα. Αξιοσημείωτο δε είναι και το γεγονός ότι μεγαλύτερο από 75% του φορολογικού χρέους είχε διάρκεια μεγαλύτερη από 12 μήνες, γεγονός που συμβάλλει στην προβληματική είσπραξη του (OECD,2018).

Περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η δομή, αλλά και το μέγεθος του φοροεισπρακτικού μηχανισμού στην Ελλάδα, σχετίζεται άμεσα με τα χαμηλά επίπεδα εισπραξιμότητας. Ακόμη, η χαμηλή αποτελεσματικότητα του φοροεισπρακτικού μηχανισμού στην Ελλάδα συνδέεται και με άλλους παράγοντες, όπως είναι για παράδειγμα η απουσία μισθολογικών κινήτρων προς το ανθρώπινο δυναμικό. Για παράδειγμα, ενώ σε 19 χώρες της Ε.Ε., σύμφωνα με στοιχεία του 2017 υπάρχει σύστημα ανταμοιβής με βάση την αποτελεσματικότητα, στην Ελλάδα δεν εφαρμόζεται κάτι τέτοιο. Ουσιαστικά, στις χώρες αυτές, οι αποδοχές που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι συνδέονται άμεσα με την ποιότητα της εργασίας που επιτελούν οι εργαζόμενοι. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραβλέπετε το γεγονός ότι κατά την περίοδο της βαθιάς οικονομικής κρίσης, έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας αυτής, όπως για παράδειγμα έγινε μέσω του Ν. 4389/2016, όπου συστάθηκε η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, έχοντας ανεξάρτητο τρόπο λειτουργίας, αλλά και διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού που τη στελεχώνει, σε σχέση με την υπόλοιπη δημόσια διοίκηση. Όμως σε κάθε περίπτωση, στο επίκεντρο λειτουργίας της δομής αυτής βρίσκεται η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

4.4 Καλές πρακτικές αναμόρφωσης φορολογικών συστημάτων

Είναι γεγονός ότι τα κράτη επιδιώκουν να βελτιστοποιήσουν τη λειτουργία τους, επιτυγχάνοντας τα μέγιστα έσοδα από τη φορολογία και αντίστοιχα επιθυμούν να δαπανούν τους διαθέσιμους πόρους τους με αποτελεσματικότητα, έτσι ώστε να δημιουργείται πλούτος

στη χώρα και να διαχέεται στους πολίτες της. Στα πλαίσια αυτά, τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια μιας σύνθετης και πολύπλοκης πραγματικότητας, τα κράτη προβαίνουν σε αναμορφώσεις των φορολογικών τους συστημάτων, έτσι ώστε να μπορέσουν να αυξήσουν τα έσοδά τους, αλλά και μειώσουν παθογένειες, όπως είναι η φοροδιαφυγή που επηρεάζουν τη συνολική τους λειτουργία. Στη συνέχεια αναφέρεται ένα παράδειγμα καλής πρακτικής από χώρα που επιχείρησε να προβεί σε αναμόρφωση του φορολογικού της συστήματος, με την πρακτική αυτή να μπορεί να αξιοποιηθεί και από άλλες χώρες.

Καλή πρακτική – Η περίπτωση της Σλοβακίας

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Σλοβακία από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 είχε προβεί σε σημαντική μείωση των φορολογικών της συντελεστών, ωστόσο διατηρούσε ένα ιδιαίτερα σύνθετο και πολύπλοκο θέμα, το οποίο δημιουργούσε αρνητική επίδραση στην οικονομία της, καθώς δεν μπορούσε να πετύχει τους επιθυμητούς ρυθμούς ανάπτυξης. Ωστόσο, το 2004, κατόπιν σχετικής μελέτης καλών πρακτικών, όπως για παράδειγμα είναι η Εσθονία, αλλά και άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, προέβη σε μια ολιστική μεταρρύθμιση του φορολογικού της συστήματος. Στόχος της μεταρρύθμισης αυτής αποτέλεσε η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος, καθώς επίσης και ο μετριασμός των στρεβλώσεων, έτσι ώστε να μπορέσει η χώρα να πετύχει μια σημαντική βελτίωση του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος και κατ' επέκταση να μπορέσει να προσελκύσει περισσότερες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Ταυτόχρονα, με τη βελτίωση του φορολογικού της συστήματος, θα μπορούσε να πετύχει περαιτέρω ενίσχυση των κινήτρων για απασχόληση, όπως επίσης και να μετριάσει τη φοροδιαφυγή, η οποία βρισκόταν σε εκτεταμένα επίπεδα. Ακόμη, η μεταρρύθμιση αυτή βρισκόταν σε σύμπνοια και με το γεγονός ότι επιδίωκε να καθιερώσει πολιτικές που εφαρμόζονταν σε διεθνές επίπεδο και βρισκόταν σε σύμπνοια με την αγορά, συνεκτιμώντας ότι η Σλοβακία ήταν έτοιμη να εισέλθει στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η μεταρρύθμιση αυτή λοιπόν προέβλεπε την επιβολή ενιαίου φορολογικού συντελεστή 19% για τον φόρο εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, όπως επίσης και τον ίδιο συντελεστή για τον ΦΠΑ. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι πριν την πραγματοποίηση της σχετικής μεταρρύθμισης, η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων είχε πέντε κλίμακες εισοδήματος, ενώ όσον αφορά τους συντελεστές, αυτοί κυμαίνονταν από 10% έως και 38%. Ακόμη, ο φόρος που επιβάλλονταν στα εταιρικά κέρδη ανέρχονταν στο 25% ενώ ο ΦΠΑ ήταν στο 20% και υπήρχε και δυνατότητα μειωμένου ΦΠΑ, ο οποίος κυμαίνονταν στο 14%. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το γεγονός ότι μαζί με τις αλλαγές στους φορολογικούς συντελεστές,

υπήρξε και κατάργηση πλήθους εξαιρέσεων, απαλλαγών και άλλων ειδικών καθεστώτων, ενώ προβλέφθηκε και αύξηση της βασικής έκπτωσης που αφορούσε τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, προκειμένου να μπορέσει να διατηρηθεί ο βαθμός προοδευτικότητας, αλλά και να μπορέσει να λειτουργήσει ως αντιστάθμισμα στην αύξηση του οριακού συντελεστή που αφορούσε ουσιαστικά τα χαμηλότερα εισοδήματα. Επιπλέον, υπήρξε κατάργηση της φορολογίας των μερισμάτων, όπως επίσης και των φόρων που αφορούν τις δωρεές και τις κληρονομίες, ενώ μείωση υπήρξε και στη εισφορά κοινωνικής ασφάλισης κατά 2%, με το εν λόγω σύστημα όμως να διατηρείται ιδιαίτερα σύνθετο. Προκειμένου να μην υπάρξει σημαντικά μεγάλη απώλεια εσόδων για τον φορολογικό μηχανισμό, η μείωση των συντελεστών των φόρων, αντισταθμίστηκε κατά κάποιο τρόπο με έναν συνδυασμό αύξησης των έμμεσων φόρων, καθώς επίσης και με αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν τη φορολογική νομοθεσία (Remeta et al.,2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Φοροδιαφυγή

5.1 Εισαγωγή

Το εν λόγω κεφάλαιο μελετάται την έννοια της φοροδιαφυγής, ενώ γίνεται λόγος και για την φοροαποφυγή. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην μελέτη της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα.

5.2 Η έννοια της φοροδιαφυγής

Αρχικά με την έννοια της φοροδιαφυγής μπορεί να προσδιοριστεί κάθε παράνομη πράξη, είτε παράλειψη, η οποία γίνεται από την πλευρά του φορολογούμενου, έχοντας ως στόχο τον περιορισμό της φορολογικής του επιβάρυνσης, είτε την αποφυγή καταβολής βεβαιωμένων φόρων, οι οποίοι αναλογούν σ' αυτόν. Θα πρέπει να τονισθεί ότι η πράξη της φοροδιαφυγής θεωρείται ποινικά κολάσιμη (Oguttu,2015). Σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση στην ελληνική βιβλιογραφία, η φοροδιαφυγή προσδιορίζεται εννοιολογικά ως το σύνολο των παράνομων ενεργειών, στις οποίες προβαίνουν οι ιδιωτικοί φορείς, προκειμένου να μειωθεί η μηδενιστεί η φορολογική υποχρέωση αυτών (Δαλαμάγκης & Προβόπουλος,1998). Για παράδειγμα, οι ενέργειες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν την απόκρυψη πωλήσεων που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις, είτε την απόκρυψη εισοδημάτων από τους φορολογούμενους, όπως επίσης και την παράνομη εισαγωγή εμπορευμάτων, αλλά και τη μη δήλωση περιουσιακών στοιχείων τα οποία θα έπρεπε να φορολογηθούν (Τάτσος,2001).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στην Ελλάδα, η φοροδιαφυγή συνιστά μια ευρέως διαδεδομένη αντικοινωνική συμπεριφορά και παράβαση των νόμων, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, ενώ πέρα από την μη καταβολή των φόρων, στην έννοια της φοροδιαφυγής εντάσσεται και η μη καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών προς τους αρμόδιους φορείς. Λαμβάνοντας υπόψη τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (2013), η φοροδιαφυγή προσδιορίζεται ως η απόκρυψη των καθαρών εισοδημάτων, τα οποία μπορεί να προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή, είτε με μη υποβολή δήλωσης, είτε με υποβολή δήλωσης που δεν είναι ακριβής. Περαιτέρω, με την έννοια της απόκρυψης εισοδημάτων μπορεί να θεωρηθεί η καταχώρηση δαπανών που δεν είναι υπαρκτές, είτε είναι εικονικές, προκειμένου να περιοριστούν τα καθαρά εισοδήματα, είτε αυτά να εμφανίζονται μειωμένα. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στην έννοια της φοροδιαφυγής εντάσσεται η μη απόδοση, είτε η ανακριβής απόδοση, όπως επίσης και ο συμψηφισμός, η έκπτωση, είτε η διακράτηση φόρου

προστιθέμενης αξίας, τελών ή εισφορών, εφόσον αυτό προβλέπεται από τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας. Επιπλέον, η φοροδιαφυγή μπορεί να περιλαμβάνει την είσπραξη επιστροφής των φόρων που αναφέρθηκαν προηγουμένως, παραπλανώντας ουσιαστικά την φορολογική διοίκηση, κάτι που μπορεί να γίνει είτε μέσω ψευδών γεγονότων, είτε μέσω της απόκρυψης αληθινών γεγονότων. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην έκδοση πλαστών φορολογικών στοιχείων, όπως και στη νόθευση των στοιχείων αυτών, ενώ η έννοια της φοροδιαφυγής περιλαμβάνει την απόκρυψη φορολογητέας ύλης, κάτι που μπορεί να γίνει μέσω της μη υποβολής δήλωσης, είτε με την υποβολή δήλωσης που δεν χαρακτηρίζεται από ακρίβεια (Ν. 4174/2013).

Στην περίπτωση της Ελλάδος, οι πρακτικές που αφορούν τη φοροδιαφυγή είναι ποικίλες και σχετίζονται τόσο τα φυσικά, όσο και με τα νομικά πρόσωπα, ενώ η πλειοψηφία των όσων φοροδιαφεύγουν είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι οποίοι και προβαίνουν στην απόκρυψη φορολογητέας ύλης, έτσι ώστε να αποφύγουν τη φορολογία εισοδήματος, είτε να αποφύγουν την καταβολή του Φ.Π.Α., ενώ δεν είναι λίγες οι φορές, όπου οι φοροφυγάδες εντοπίζουν καινοτόμους και σύγχρονους τρόπους φοροδιαφυγής (Matsaganis & Flevotomou, 2010).

5.3 Η έννοια της φοροαποφυγής

Η φοροαποφυγή αποτελεί μια διαφορετική έννοια σε σχέση με την φοροδιαφυγή, ωστόσο πρόκειται για μια πρακτική που βρίσκεται σε μια λεπτή ισορροπία μεταξύ νόμιμου και ηθικού. Πρόκειται ουσιαστικά, για την μη καταβολή φόρων, η οποία όμως συμβαίνει λόγω ελλείψεων που υπάρχουν στην υφιστάμενη φορολογία. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στα χαρακτηριστικά μιας πράξης η οποία εντάσσεται στο πεδίο της φοροαποφυγής, καθώς διακρίνεται από την έλλειψη ειλικρίνειας, είτε από την πλαστότητα, είτε από την ύπαρξη κάποιου εικονικού στοιχείου. Περαιτέρω, με την φοροαποφυγή συνδέεται ενδεχομένως και η εκμετάλλευση των ελλείψεων και των προβληματικών διατυπώσεων που διαπιστώνονται στην φορολογική νομοθεσία, αλλά και η διακριτικότητα, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι επιδιώκεται να μην γίνονται ευρέως γνωστά τα κενά και οι αβλεψίες αυτές που υπάρχουν στο φορολογικό σύστημα και στην φορολογική νομοθεσία (Μανεσιώτης, 1990).

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι η φοροαποφυγή ως διαδικασία απαιτεί σχεδιασμό, αλλά και εκτενή μελέτη της φορολογικής και εμπορικής νομοθεσίας. Περαιτέρω, η φοροαποφυγή μπορεί να διευκολυνθεί εφόσον υπάρχουν γνώσεις των διεθνών προτύπων,

είτε γνώσεις που σχετίζονται με τις υπουργικές, αλλά και τις δικαστικές αποφάσεις που αφορούν διάφορα επιμέρους θέματα. Είναι αρκετά σύνηθες σε πρακτικές φοροαποφυγής να συμμετέχουν και οικονομικού και νομικοί σύμβουλοι, ενώ κάποιες άλλες φορές, προκειμένου να επιτευχθεί απαιτείται μια οικονομική άνεση, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό ορισμένων ανθρώπων (Τσακλόγλου κ.α., 2016).

5.4 Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

Στην περίπτωση της Ελλάδος, λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των δημοσίων δαπανών, η διαμόρφωση των φορολογικών συντελεστών σχετίζεται άμεσα με το εύρος της φορολογικής βάσης, καθώς επίσης και με την έκταση της φοροδιαφυγής, καθώς βασικός στόχος της επιβολής των φορολογικών συντελεστών είναι η διασφάλιση των αναγκαίων εσόδων για την αποτελεσματική λειτουργία του κράτους. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών συνδέεται άμεσα με τη φοροδιαφυγή, καθώς μπορεί να τη περιορίσει αν βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, ενώ αντίθετα, μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για φοροδιαφυγή, εφόσον βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην περίπτωση της Ελλάδος, εκτός από το ύψος των φορολογικών συντελεστών, η φοροδιαφυγή συνδέεται και με την πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου, αλλά και με την ασάφεια των νόμων που υπάρχουν. Άλλοι παράγοντες που συνδέονται με τη φοροδιαφυγή είναι ο μεγάλος αριθμός των αυτοαπασχολούμενων, καθώς επίσης και τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς, τα οποία και παραμένουν στο πέρασμα του χρόνου. Σημαίνοντα ρόλο επίσης για τα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής στην ελληνική πραγματικότητα διαδραματίζουν το χαμηλό φορολογικό φρόνημα, καθώς και οι επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις που αφορούν τη φοροδιαφυγή, εστιάζοντας κυρίως στην άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών, καθώς επίσης και στην αίσθηση της μη αποδοτικότητας των φόρων που καταβάλλουν οι πολίτες (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

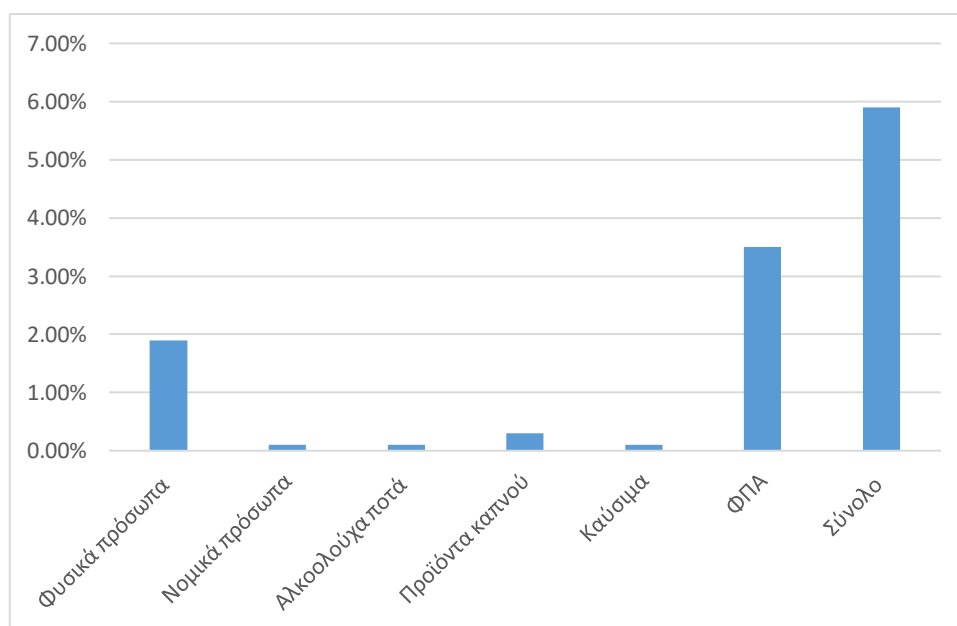
Σύμφωνα με την πρόσφατη μελέτη του διαΝΕΟσις (2016), προέκυψε μια σειρά παραγόντων, οι οποίοι συνδέονται με την εκτεταμένη φοροδιαφυγή στην περίπτωση της Ελλάδος. Ειδικότερα, οι παράγοντες αυτοί είναι νομοθετικοί και πολιτικοί, όπου πρόκειται ουσιαστικά για την πολυνομία και πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, καθώς και την ανασφάλεια δικαίου, αλλά και τη διαρκή αύξηση του φορολογικού βάρους, σε συνδυασμό με τα χαμηλά επίπεδα πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του χρόνιου αυτού ζητήματος. Περαιτέρω, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, ένας ακόμη παράγοντας που σχετίζεται με τα αυξημένα επίπεδα φοροδιαφυγής είναι αφορά την τεχνολογία και συγκεκριμένα την απουσία της σχετικής τεχνολογικής και οργανωτικής υποδομής που αφορά τη φορολογική

διοίκηση. Παράλληλα, με τη φοροδιαφυγή συνδέεται η χαμηλή αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης, καθώς επίσης και η προβληματική οργάνωση του δημοσίου τομέα, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι δίνεται περισσότερο έμφαση στην τήρηση διαδικασιών και όχι στην επίτευξη αποτελεσμάτων.

Σύμφωνα και πάλι με την ίδια έρευνα, άλλοι παράμετροι που σχετίζονται με τα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής στη χώρα είναι οι διαρθρωτικοί, όπου πρόκειται για τον υπερβολικά υψηλό αριθμό αυτοαπασχολούμενων, γεγονός που συμβάλλει στη δυσκολία πραγματοποίησης φορολογικών ελέγχων, ενώ ορισμένες επαγγελματικές κατηγορίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής, όπως για παράδειγμα είναι ιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, καθώς επίσης και επαγγέλματα που αφορούν τον τουριστικό κλάδο. Ταυτόχρονα, διαφοροποίησης στην έκταση της φοροδιαφυγής υπάρχει και μεταξύ διαφορετικών περιοχών. Τέλος, η φοροδιαφυγή συνδέεται και με πολιτισμικούς παράγοντες, καθώς υπάρχουν στρεβλές αντιλήψεις αναφορικά με τα δικαιώματα ορισμένων πολιτών και τις υποχρεώσεις που καλούνται να αναλάβουν έναντι αυτού.

Στην μελέτη που προαναφέρθηκε ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσπάθεια ποσοτικής εκτίμησης της φοροδιαφυγής. Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνονται ποσοτικά η κατώτατη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 2: Κατώτερη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό % επί του ΑΕΠ³

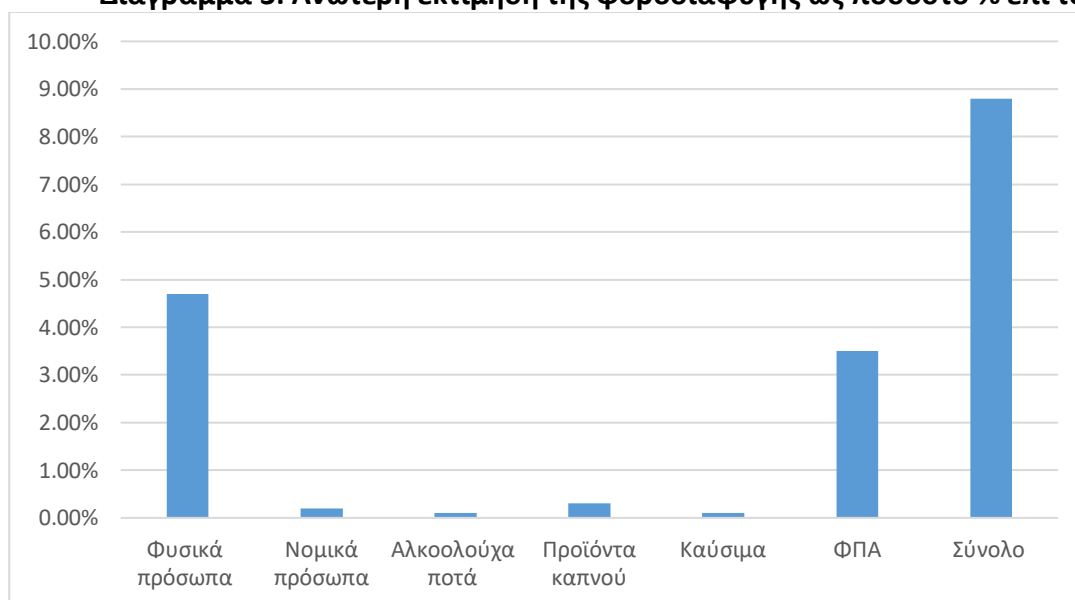

³ διαΝΕΟσις-IOBE (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα-Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης-Ίδρυμα Οικονομικών Βιομηχανικών Ερευνών.

Από το διάγραμμα 2 διαπιστώνεται ότι η υψηλότερη φοροδιαφυγή ως ποσοστό του ΑΕΠ αφορά τον ΦΠΑ, προσεγγίζοντας το 3,5%, ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκεται η φοροδιαφυγή που αφορά τα φυσικά πρόσωπα, όπου σύμφωνα με την κατώτατη εκτίμηση κυμαίνεται στο 1,9%. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα βρίσκεται η φοροδιαφυγή που προκύπτει από τον κλάδο των αλκοολούχων ποτών, από τα προϊόντα καπνού, αλλά και από τον τομέα των καυσίμων.

Περαιτέρω, το διάγραμμα 3 αποτυπώνει την ανώτερη συνεπαγόμενη φοροδιαφυγή ως ποσοστό επί του ΑΕΠ στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη μελέτη του διαΝΕΟσις (2016),

Διάγραμμα 3: Ανώτερη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό % επί του ΑΕΠ

Από το διάγραμμα 3 προκύπτει η ανώτερη εκτίμηση της φοροδιαφυγής ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, σύμφωνα με την έρευνα του διαΝΕΟσις. Ειδικότερα, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή εκτιμάται η φοροδιαφυγή που αφορά τα φυσικά πρόσωπα στο 4,7% επί του ΑΕΠ, ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκεται η φοροδιαφυγή που προκύπτει από τον ΦΠΑ. Αντίστοιχα, όπως και στην κατώτερη προσέγγιση των επιπέδων της φοροδιαφυγής, σε χαμηλά επίπεδα βρίσκεται η φοροδιαφυγή στα αλκοολούχα ποτά, στα προϊόντα καπνού, καθώς επίσης και στα καύσιμα. Τέλος, αυξημένη κατά 0,1% είναι η εκτιμώμενη φοροδιαφυγή που αφορά τα νομικά πρόσωπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Φορολογία και επιχειρηματικότητα

6.1 Εισαγωγή

Το έκτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στη σύνδεση της φορολογίας με την έννοια της επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, εκτός από την έννοια της επιχειρηματικότητας περιγράφονται τα είδη αυτής, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στα «εργαλεία» ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και στα φορολογικά κίνητρα που αφορούν την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

6.2 Η έννοια της επιχειρηματικότητας

Αρχικά θα πρέπει να προσδιοριστεί η έννοια της επιχειρηματικότητας, η οποία θεωρείται ότι είναι σύνθετη και πολύπλοκη και εκφράζει τη δημιουργία, την ίδρυση, είτε και τη διοίκηση μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού, καθώς επίσης και τον τρόπο σκέψης που αναπτύσσεται εντός αυτού. Ακόμη, η επιχειρηματικότητα μπορεί να καθοδηγήσει τις δραστηριότητες που συντελούνται από ένα ή και περισσότερα άτομα, μέσω των οποίων τα άτομα αυτά αναγνωρίζουν ευκαιρίες και αναπτύσσουν σχετικές πρωτοβουλίες για την επίτευξη οικονομικού οφέλους (Volkman et al.,2010).

Σχετικά με την έννοια του επιχειρηματία, μπορεί να προσδιοριστεί ως το άτομο το οποίο νιώθει την ανάγκη να πετύχει, δίνοντας έμφαση στην επίλυση προβλημάτων, καθώς επίσης και στην στοχοθεσία. Ακόμη, τα άτομα αυτά καταβάλλουν σχετική προσπάθεια, έτσι ώστε να μπορέσουν να πετύχουν τους στόχους αυτούς που έχουν θέσει (Seelos & Mair,2005). Όπως αναφέρει ο Schumpeter (1934), ο επιχειρηματίας συνδυάζει τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά, καθώς λειτουργεί ως διευθυντής, ως καινοτόμος συντονιστής, ενώ αναλαμβάνει τον κίνδυνο.

6.3 Είδη επιχειρηματικότητας

Αναφορικά με τα είδη της επιχειρηματικότητας, υπάρχουν και εδώ διαφορετικές προσεγγίσεις, αξιοποιώντας διαφορετικά κριτήρια, αλλά και τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε διεθνές επίπεδο. Μια τυπική κατηγοριοποίηση της επιχειρηματικότητας μπορεί να γίνει μεταξύ μικτής και αμιγούς επιχειρηματικότητας, όπου η μικτή με τη σειρά της μπορεί να διαχωριστεί σε επιχειρηματικότητα εργαζομένων, καθώς επίσης και σε επιχειρηματικότητα κεφαλαιούχων (Καραγιάννης & Μπακούρος,2010). Κατά την άσκηση της μικτής

επιχειρηματικότητας, ο επιχειρηματίας αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση δραστηριοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν και από μισθωμένους υπαλλήλους, είτε από εργάτες, χωρίς όμως να υπάρχει περιορισμός της συνολικής παραγωγικότητας της εργασίας.

6.4 Εργαλεία ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας

Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα

Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (πρώην ΕΤΕΑΝ Α.Ε.), αποτελεί κατά κάποιο τρόπο σύνδεσμο μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του τραπεζικού συστήματος, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι αναλαμβάνει σημαντικό επιχειρηματικό κίνδυνο, στον οποίο βρίσκεται εκτεθειμένη μια μικρομεσαία επιχείρηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο φορέας αυτός εξελίχθηκε στο πέρασμα του χρόνου και αρχικά είχε ιδρυθεί ως Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε.). Βασική επιδίωξη της εταιρείας αυτής ήταν η δημιουργία υψηλής προστιθέμενης αξίας διαμεσολαβητικού έργου και έτσι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση. Εν συνεχεία, κατά το 2011, με την οικονομική κρίση στη χώρα να βρίσκεται σε εξέλιξη, σύμφωνα με τον Ν. 3912/2011 (ΦΕΚ Α' 17/17.2.2011), ιδρύθηκε το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ Α.Ε.) το οποίο αποτέλεσε ουσιαστικά και το διάδοχο σχήματα της ΤΕΜΠΕ Α.Ε. Αρκετά χρόνια αργότερα και ενώ η χώρα δεν είχε καταφέρει να ξεπεράσει πλήρως την οικονομική κρίση σύμφωνα με τον Ν. 4608/2019, υπήρξε τροποποίηση του νόμου με τον οποίο ιδρύθηκε το ΕΤΕΑΝ Α.Ε. και έτσι διαμορφώθηκε η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα.

Βασική στόχευση της λειτουργίας της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας είναι η δίκαιη, βιώσιμη, καθώς και ολιστική ανάπτυξη της οικονομίας, τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ουσιαστικά, μέσω της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας προσφέρει υποστήριξη στις μικρές, στις πολύ μικρές, καθώς και στις μεσαίες επιχειρήσεις, έτσι ώστε να μπορέσουν αυτές να ξεπεράσουν τα προβλήματα και τις δυσλειτουργίες που αντιμετωπίζουν, εξαιτίας των δομικών και εξωτερικών ζητημάτων. Μέσω των χρηματοδοτικών αυτών δράσεων μπορεί να ενισχυθεί η καινοτομία, καθώς επίσης και να βελτιωθούν τα επίπεδα ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, μεταξύ άλλων στις αρμοδιότητες της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας συμπεριλαμβάνονται ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη, καθώς και η υλοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων, καθώς και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, αλλά και προς τους φορείς του δημοσίου τομέα, έτσι ώστε να υπάρξει ενίσχυση των επιπέδων απασχόλησης.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται ορισμένα ενδεικτικά χρηματοδοτικά προγράμματα που παρέχονται από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα. Ειδικότερα, πρόκειται για το πρόγραμμα παροχής κεφαλαίων κίνησης, τα οποία και ήταν άτοκα για χρονικό διάστημα δύο ετών. Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε τέλη Απριλίου του 2020, έτσι ώστε να μπορέσει να παρέχει σχετική υποστήριξη στις επιχειρήσεις που πλήττονται από τον πανδημία που βρίσκονταν σε εξέλιξη. Απώτερος στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος αποτελεί η μακρόχρονη υποστήριξη της χρηματοδοτικής ρευστότητας των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες που προέκυψαν από την αναστολή λειτουργία τους. Ωστόσο για να μπορούν οι επιχειρήσεις αυτές να λάβουν τη σχετική επιδότηση του επιτοκίου, θα πρέπει να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους για χρονικό διάστημα δύο ετών. Μέσω του εν λόγω δανείου, οι επιχειρήσεις είχαν τη δυνατότητα να καλύψουν δαπάνες που σχετίζονται με τα λειτουργικά έξοδα της επιχείρησης, ενώ στις επιλέξιμες δαπάνες συμπεριλαμβάνονταν και ο Φ.Π.Α.. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις δεν είχαν την υποχρέωση να προσκομίσουν παραστατικά τα οποία να τεκμηριώνουν τη χρήση του δανείου Κεφαλαίου Κίνησης.

6.5 Φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Περαιτέρω, σύμφωνα με το πρόσφατο φορολογικό νομοσχέδιο (Ν. 4646/2019-Φ.Ε.Κ. 201^Α/12.12.2019), προβλέπονταν η παροχή σειράς φορολογικών κινήτρων, μέσω των οποίων θα μπορούσε να υπάρξει προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ). Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτά προβλέπονταν απλούστευση της νομοθεσίας που σχετίζεται με τη φορολογική κατοικία, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό ήταν και το γεγονός ότι θεσπίστηκε εναλλακτικός τρόπος φορολόγησης των εισοδήματα, η προέλευση των οποίων είναι από την αλλοδαπή, με πληρωμή ετήσιου κατ' αποκοπή φόρου, εφόσον οι σχετικές επενδύσεις που πραγματοποιούνταν ξεπερνούσαν τα 500.000€ (Υπουργείο Οικονομικών,2019).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στα φορολογικά κίνητρα τα οποία και προβλέπονταν για τους επενδυτικούς αγγέλους και έχουν θεσπιστεί τον Μάρτιο του 2021 από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, κατόπιν σχετικής συνεργασίας με το Υπουργείο Οικονομικών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να προσδιοριστεί η έννοια του επενδυτικού αγγέλου, όπου πρόκειται για τον φορολογούμενο-φυσικό πρόσωπο, ο οποίος είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδος ή εξωτερικού, κάτοχος ελληνικού ΑΦΜ, ο οποίος εισφέρει χρηματικά κεφάλαια σε νεοφυείς επιχειρήσεις του Elevate Greece, έτσι ώστε να υπάρξει ανάπτυξη αυτών, σύμφωνα με τον προβλεπόμενο από τις επιμέρους διατάξεις τρόπο (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων,2021).

Ειδικότερα, σύμφωνα με την απόφαση που υπεγράφη από τον υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, τον υφυπουργό Οικονομικών και των Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε. προσδιορίζεται ο τρόπος, ο χρόνος, καθώς επίσης και τα χαρακτηριστικά της εισφοράς του κεφαλαίου, όπως και η διαδικασία έκπτωσης από το φορολογητέο εισόδημα του επενδυτικού αγγέλου. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με την ίδια απόφαση, προβλέπονταν οι υποχρεώσεις των επενδυτικών αγγέλων και των νεοφυών επιχειρήσεων. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο επενδυτικός άγγελος έχει δικαίωμα έκπτωσης από το φορολογητέο εισόδημα του, με την έκπτωση αυτή να ανέρχεται στο 50% του ποσού της εισφοράς του κεφαλαίου που διέθεσε σε νεοφυείς επιχειρήσεις. Η δαπάνη αυτή εκπίπτει αναλογικά ανά κατηγορία δηλωθέντος εισοδήματος του φορολογικού έτους εντός του οποίου έχει πραγματοποιηθεί η εισφορά. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο επενδυτικός άγγελος έχει τη δυνατότητα να επενδύσει ποσό έως 100.000€ ανά νεοφυή επιχείρηση που είναι εγγεγραμμένη στο μητρώο Elevate Greece και μπορεί να επενδύσει έως και σε τρεις επιχειρήσεις ανά έτος (Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων,2021).

Στο τέλος του 2021, η Κυβέρνηση προχώρησε στη θέσπιση φορολογικών κινήτρων, τα οποία αποσκοπούσαν στην επίτευξη συνενώσεων των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, προβλέπονται μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές και υπέρ-αποσβέσεις, όπως επίσης και σχετικά κίνητρα για την αύξηση του εργατικού δυναμικού, όπου τα συγκεκριμένα κίνητρα έχουν τη μορφή μειωμένων εισφορών. Ωστόσο για να αποφευχθούν φαινόμενα καταστράγγησης των ωφελημάτων αυτών έχουν θεσπιστεί προϋποθέσεις για την υπαγωγή στις διατάξεις αυτές, όπως είναι για παράδειγμα ο τζίρος, το νέο κεφάλαιο που θα προκύψει κτλ., οι οποίες και συνεκτιμώνται κατά τη διαδικασία της συγχώνευσης, όπως επίσης και στα πλαίσια ελέγχων που διενεργούνται από τους φορείς που έχουν διαμορφωθεί για τον σκοπό αυτό (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021).

Ειδικότερα, προβλέπετε απαλλαγή φόρου στην περίπτωση όπου υπάρχει συνεργασία μεταξύ προσώπων, όπου το κίνητρο αυτό αφορά την απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος για το κάθε συνεργαζόμενο πρόσωπο επί των κερδών προ φόρων που πραγματοποιούνται, τα οποία προκύπτουν σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, κατά 30%, εφόσον ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021):

- Στην περίπτωση που η συνεργασία λαμβάνει χώρα δυνάμει της ίδρυσης νέου νομικού προσώπου ή άλλης νομικής οντότητας, το καθένα από τα συνεργαζόμενα πρόσωπα εισφέρει στο εταιρικό κεφάλαιο του υπό ίδρυση

νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας, ποσό τουλάχιστον ίσο με το 10% του εταιρικού του κεφαλαίου, ενώ το εταιρικό κεφάλαιο του νέου νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας δεν μπορεί να υπολείπεται του ποσού των 150.000 ευρώ.

- Στην περίπτωση όπου η συνεργασία λαμβάνει χώρα δυνάμει σύμβασης ή συμφωνίας, έχοντας ως αντικείμενο τη συμβολαιακή γεωργία, ο καθένας από τους συμμετέχοντες παραγωγούς εισφέρει ποσότητες προϊόντων ίσες με το 40% τουλάχιστον της συνολικής ποσότητας όμοιων ή παρεμφερών προϊόντων της παραγωγής του.

Αντίστοιχα, προβλέπονταν απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος στην περίπτωση όπου γίνονταν μετατροπή ατομικής επιχείρησης, είτε στην περίπτωση συνένωσης ατομικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, στην περίπτωση όπου γίνονταν μετατροπή της ατομικής επιχείρησης σε προσωπική εταιρεία, είτε αυτή πρόκειται για ομόρρυθμη, είτε για ετερόρρυθμη, είτε κάποιο άλλο νομικό πρόσωπο, είτε στην περίπτωση συνένωσης ατομικών επιχειρήσεων, έχοντας ως σκοπό τη δημιουργία νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας, δίνεται η δυνατότητα στη νέα εταιρεία το κίνητρο της απαλλαγής από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των προ φόρου κερδών που αυτή πραγματοποιεί. Ωστόσο για να μπορεί να ισχύσει κάτι τέτοιο θα πρέπει να ισχύουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021):

- Η ατομική επιχείρηση, η οποία μετατρέπεται, είτε οι συνεργαζόμενες ατομικές επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν ιδρυθεί τουλάχιστον τρία έτη πριν από την ημερομηνία μετατροπής ή την ημερομηνία έναρξης της συνεργασίας.
- Η νέα εταιρεία θα πρέπει να τηρεί λογιστικά αρχεία με το διπλογραφικό σύστημα.
- Σε περίπτωση που λαμβάνει χώρα συνένωση περισσότερων ατομικών επιχειρήσεων, ο κύκλος εργασιών της νέας εταιρείας που θα δημιουργηθεί θα πρέπει να είναι ίσος ή μεγαλύτερος κατά 150% από τον κύκλο εργασιών της ατομικής επιχείρησης με τον μεγαλύτερο μεταξύ των μετασχηματιζόμενων εταιρειών μέσο κύκλο εργασιών της τελευταίας τριετίας.

Επιπρόσθετα, προβλέπονταν απαλλαγή εισοδήματος από υπεραξία μεταβίβασης παγίων σε τρίτο. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που λαμβάνει χώρα μετασχηματισμός της επιχείρησης, το εισόδημα το οποίο προκύπτει από την υπεραξία μεταβίβασης στοιχείων

παγίου ενεργητικού της νέας εταιρείας σε τρίτο, προβλέπεται απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος, εφόσον υπάρχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021):

- Ο κύκλος εργασιών της νέας εταιρείας που δημιουργείται, δηλαδή το άθροισμα του κύκλου εργασιών των τελευταίων εγκεκριμένων και δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων που μετασχηματίζονται, εφόσον αφαιρεθούν οι μεταξύ τους συναλλαγές, είναι ίσος ή μεγαλύτερος από 450.000 ευρώ.
- Η μεταβίβαση των στοιχείων παγίου ενεργητικού της νέας εταιρείας σε τρίτο αφορά στοιχεία τα οποία μεταφέρθηκαν από τις μετασχηματιζόμενες επιχειρήσεις και λαμβάνει χώρα σε χρονικό διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία ολοκλήρωσης του μετασχηματισμού.
- Η συνολική αξία των στοιχείων παγίου ενεργητικού της νέας εταιρείας που μεταβιβάζονται είναι ίση ή μικρότερη από το 20% του μέσου κύκλου εργασιών των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων της τελευταίας τριετίας.

Ιδιαίτερη μέριμνα υπήρξε για την έκπτωση δαπανών σε περιπτώσεις εξαγοράς. Πιο αναλυτικά, σε περίπτωση που υπάρξει εξαγορά κάποιας επιχείρησης από άλλη εταιρεία δίνεται η δυνατότητα έκπτωσης όλων των δαπανών, οι οποίες πραγματοποιούνται για την απόκτηση τίτλων της υπό εξαγορά εταιρείας. Ωστόσο, η έκπτωση αυτή επιτρέπεται εφόσον υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις και συγκεκριμένα θα πρέπει ο συνολικός κύκλος εργασιών της εξαγοράζουσας και της εξαγοραζόμενης εταιρείας, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες εγκεκριμένες και δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις να είναι ίσος ή μεγαλύτερος από το ποσό των 450.000 ευρώ, ενώ το συνολικό ποσό των δαπανών που εκπίπτουν δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 30% του μέσου κύκλου εργασιών της εταιρείας που εξαγοράζεται, με τον κύκλο αυτό εργασιών να αφορά την τελευταία προς της εξαγοράς τριετία, εκτός και αν η εξαγοράζουσα δεν έχει συμπληρώσει ένα πλήρες έτος από την ίδρυσή της (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι τα φορολογικά συστήματα μεταβάλλονται στο πέρασμα του χρόνου, συνεκτιμώντας τις ανάγκες της εκάστοτε εποχής, ενώ συνδέονται άμεσα με τα επίπεδα οργάνωσης της κάθε χώρας. Στην Ελλάδα το φορολογικό σύστημα έχει υποστεί πολλές αλλαγές, οι οποίες λαμβάνουν χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα και μάλιστα πολλές φορές χωρίς συνοχή και ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει περιορισμένη αποτελεσματικότητα στη λειτουργία του φορολογικού συστήματος και έτσι διαπιστώνονται και μεγάλες ανισότητες ως προς την καταβολή των φόρων από τη πλευρά των φορολογούμενων.

Διαχρονικά στην Ελλάδα το πρόβλημα της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, με το ποσοστό αυτών που φοροδιαφεύγουν να είναι μεγάλο, ενώ πρόκειται τόσο για επιχειρήσεις, όσο και για φυσικά πρόσωπα (πλην μισθωτών). Ενθαρρυντικό παράγοντα για την πραγματοποίηση φοροδιαφυγής στην Ελλάδα αποτελούν και οι διαχρονικά υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, όπως επίσης και οι υπόλοιπες επιβαρύνσεις που υπάρχουν, όπως για παράδειγμα είναι η προκαταβολή φόρου, όπου καταβάλλουν επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες για τα κέρδη της επόμενης χρονιάς.

Ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, όπου η χώρα κλήθηκε να αντιμετωπίσει μια βαθιά οικονομική κρίση, υπήρξαν μεγάλες αλλαγές στο φορολογικό σύστημα, επιδιώκοντας να διερευνηθεί η φορολογική βάση, καθώς επίσης και να υπάρξει αύξηση των φορολογικών εσόδων, τόσο από τους άμεσους, όσο και από τους έμμεσους φόρους. Ωστόσο, οι φόροι αυτοί φαίνεται να λειτουργούν αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη, καθώς λειτουργούν επιβαρυντικά για τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ συνάμα αποστερούν πόρους που θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες περισσότερο παραγωγικές, οι οποίες θα συνέβαλαν μεταξύ άλλων και στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ωστόσο, η φορολογία μπορεί να λειτουργήσει ως παράγοντας ενίσχυσης και περαιτέρω ενδυνάμωσης της επιχειρηματικότητας, λαμβάνοντας υπόψη ότι μπορούν να θεσπιστούν φορολογικά κίνητρα για νέες και υφιστάμενες επιχειρήσεις. Μέσω των φορολογικών κινήτρων οι επιχειρήσεις θα δώσουν έμφαση σε έναν περισσότερο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και δεν θα επικεντρώνονται σε βραχυχρόνιες πρακτικές. Προς την κατεύθυνση αυτή έχουν θεσπιστεί

ήδη σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες και στην Ελλάδα. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει η χώρα να λάβει υπόψη και τις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται από άλλες χώρες, έτσι ώστε να μπορέσει να βελτιστοποιήσει τη λειτουργία του φορολογικού συστήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aziz, A.S. & Harethi, S.R.A. (2018). *Factors Determining Tax Administration Efficiency in Hadhramout, Yemen: Perception from Individual Taxpayers*. 5th International Conference on Accounting Studies, 80-87. Malaysia.
- Baurer, L.I. (2005). *Tax administration and small and medium enterprises (SME) in developing countries*. World Bank Group, 1(1), 6-9.
- Boadway, R. (2012). *From optimal tax theory to tax policy, retrospective and prospective views*. The MIT Press.
- European Central Bank (2007). *Economic and Monetary developments, Montly Bulletin*, September.
- Karavitis, N. (2013). *Flat income tax rates: A fresh start?* Athens: Foundation for Economic and Industrial Research (IOBE).
- Matsaganis, M. & Flevotomou, M. (2010). Distributional implications of tax evasion in Greece. *Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, GreeSE Paper* . 3.
- OECD (2018). *OECD Economic Surveys. Greece*.
- Oguttu, A. W. (2015). *OECD's action plan on tax base erosion and profit shifting: part 1, Bulletin for International Taxation*. OECD.
- Remeta, J. et al. (2015). *Moving Beyond the Flat Tax-Tax Policy Reform in the Slovak Republic, OECD Taxation Working Papers*, 22. Paris: OECD Publishing.
- Schumpeter, J.A. (1934). *The theory of economic development*. New York: Oxford University Press.
- Seelos, C. & Mair, J. (2005). Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. *Business Horizons*, 3(2), 241-246.
- Shagari, S.L. (2014). *Determinants of tax administration efficiency: A study of Bauchi State. Nigeria (Doctoral dissertation)*. University Utara Malaysia.
- Uddin, N., Ali, B., Ali, A., Isbal, S. (2020). Investigating the Determinants Influencing the Tax Administration Efficiency in Pakistan. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 11(1), 404-414.
- Volkman, C.K., Tokarski, K.O., Grunhagen, M. (2010). *Entrepreneurship in a European perspective concepts for the creation and growth of new ventures*. Wiesbaden: Gabler Verlag.
- Αναστασόπουλος, Ι. Δ. & Φορτσάκης, Θ. Π. (2003). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Δαλαμάγκας, Β. & Προβόπουλος, Γ. (1988). *Εισαγωγικά μαθήματα Δημόσιας Οικονομικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα .

διαΝΕΟσις-IOBE (2018). *Η φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα-Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης-Ίδρυμα Οικονομικών Βιομηχανικών Ερευνών.

Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών (2021). *Φορολογικά κίνητρα για τις συνενώσεις επιχειρήσεων*. Διαθέσιμο στο: <https://www.eea.gr/arthra-eea/forologika-kinitra-gia-tis-sinenosis-epichiriseon-2/> [Πρόσβαση 1 Ιανουαρίου 2022].

Καραγιάννης, Η.Γ. & Μπακούρος, Ι.Λ. (2010). *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα. Θεωρία-Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σοφία.

Μανεσιώτης, Β. (1990). Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή: Ταυτίζονται ή διαφέρουν;. Στο: Γ. Βαβούρας, επιμ. *Παραοικονομία*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 237-265.

Ράπανος, Β. & Καπλάνογλου, Γ. (2014). *Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη, Η περίπτωση της Ελλάδας, Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών: Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής*, 609-638.

Σαββαΐδου, Κ. (2016). Η αξιολόγηση της φορολογικής διοίκησης, μέσω διεθνών μοντέρνων εργαλείων μέτρησης της αποτελεσματικότητας της. *Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας 1580*, 355.

Τάτσος, Ν. (2001). *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: IOBE-Εκδόσεις Παπαζήση.

Τσακλόγλου, Π. και συν. (2016). *Χάρτης Εξόδου από την Κρίση - Ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα*. Αθήνα: διαΝΕΟσις - Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης .

Φινοκαλιώτης, Κ. Δ. (2014). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα : Εκδόσεις Σάκκουλα .

Φορτσάκης, Θ. Π. & Σαββαΐδου, Κ. Κ. (2013). *Φορολογικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2021). *Σε ισχύ τα φορολογικά κίνητρα για τους Επενδυτικούς Αγγέλους*. Διαθέσιμο στο: <https://www.mindev.gov.gr/%CF%83%CE%B5-%CE%B9%CF%83%CF%87%CF%8D-%CF%84%CE%B1-%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82/> [Πρόσβαση 1 Ιανουαρίου 2022].

Υπουργείο Οικονομικών (2019) *Φορολογικό Νομοσχέδιο-«Φορολογική μεταρρύθμιση με αναπτυξιακή διάσταση για την Ελλάδα του αύριο»*. Διαθέσιμο στο: <https://www.minfin.gr/-/d-t-phorologiko-nomoschedio> [Πρόσβαση 1 Απριλίου 2021].

